

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра економіки підприємства

На правах рукопису

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти
на тему:
ОБЛІК ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ
ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Виконала:

Атаманюк Богдана Петрівна
студентка заочної_ форми навчання
спеціальності 071 Облік і оподаткування

Науковий керівник:
ст. викладач Чаплінський В.Р.

Роботу допущено до захисту перед ЕК рішенням кафедри,
протокол №___ від «___» _____ 2023 р.

м. Кам'янець-Подільський, 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ФОРМУВАННЯ	
ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ	
ПІДПРИЄМСТВА	
1.1. Сутність, класифікація витрат і підходи до їх формування	7
1.2. Порядок калькулювання собівартості продукції. Методи калькулювання собівартості	17
1.3. Методика і нормативно-правове забезпечення обліку витрат і калькулювання собівартості продукції	27
РОЗДІЛ 2. СТАН ОБЛІКУ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ І	
КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА	
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ фірма «Мустанг ЛТД»	34
2.2. Первинний, аналітичний та синтетичний облік виробничих витрат підприємства	37
2.3. Порядок калькулювання собівартості продукції підприємства	45
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ І	
КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА	
3.1. Напрями удосконалення обліку витрат і калькулювання собівартості продукції ТОВ фірма «Мустанг ЛТД».....	51
3.2. Автоматизація обліку витрат і калькулювання собівартості продукції підприємства	59
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66
ДОДАТКИ	73

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний стан економіки України потребує загального удосконалення організації виробництва, обліку, аналізу та аудиту. Особливо актуально це для промислових підприємств, переважаюча частина яких у даний час працює неефективно. Однією з основних причин такого становища є низька ефективність системи управління витратами на виробництво і реалізацію продукції.

В умовах складності, багатогранності та динамізму сучасного підприємницького середовища собівартість продукції стає найважливішим об'єктом управління та контролю. У ній як у синтетичному показнику відбиваються всі сторони виробничої і фінансово-господарської діяльності підприємства: рівень використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, якість роботи окремих працівників і керівництва в цілому.

Визначення собівартості необхідно з багатьох причин, у тому числі для визначення рентабельності окремих видів продукції й виробництва в цілому, визначення оптових цін на продукцію, здійснення внутрішньовиробничого планування. Собівартість продукції – один із основних факторів формування прибутку. Якщо вона підвищилася, то за інших рівних умов розмір прибутку за цей період обов'язково зменшиться за рахунок цього фактора на таку ж величину. Між розмірами величини прибутку й собівартістю існує зворотно-функціональна залежність.

Положенням про склад витрат визначено, що собівартість продукції являє собою вартісну оцінку використаних у процесі виробництва ресурсів, що потребує удосконалення методів нормування, планування, аналізу, обліку і контролю витрат на виробництво продукції. У зв'язку з цим удосконалення всіх етапів управління витратами набуває особливого значення як база

економічних методів управління підприємством у цілому і його підрозділами. Від рівня та динаміки цього показника, що характеризує виробництво залежить ефективність формування національного доходу на рівні держави загалом.

Оптимізація витрат дозволить істотно знизити собівартість продукції і підвищити конкурентоздатність підприємства в цілому. Особливого значення визначення витрат набуває на етапі відтворення потужності, що потребує як капітальних, так і поточних витрат.

Водночас, глобалізація та ускладнення економічної діяльності вимагають інтенсивності дій, широкого та швидкого інформаційного забезпечення її учасників, що пояснює необхідність аудиту як незалежної форми контролю.

Наслідком процесу вивчення та вирішення цього питання стала поява досить великої кількості робіт, присвячених питанням аналізу, обліку, планування, контролю собівартості, починаючи з робіт класиків і закінчуючи сучасними роботами українських науковців С. Ф. Голова, М. Г. Чумаченко, С. Ф. Покропивного, Г. Г. Кірейцева, І. Ф. Бутинця, Є. В. Мних, В. О. Меца, В. М. Іваненко, М. І. Горбатов, А. В. Череп та ін.

Важливість зазначених проблем та необхідність їх теоретичного дослідження й практичного обґрунтування обумовили вибір теми кваліфікаційної роботи і вказують на її актуальність.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження входить до плану науково-дослідної роботи кафедри економіки підприємства Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка на період 2020-2023 рр. за темою: «Розвиток суб'єктів економічної діяльності в умовах мікро- та макроекономічних трансформацій XXI ст.» (державний реєстраційний номер 0119U002955).

Метою кваліфікаційної роботи є теоретичне обґрунтування і розробка напрямів удосконалення обліку формування витрат і калькулювання собівартості продукції підприємства.

Для виконання поставленої мети в роботі вирішені наступні **завдання**:

- уточнити сутність витрат, класифікацію витрат і підходи до формування витрат;
- узагальнити порядок калькулювання собівартості продукції, методи калькулювання собівартості;
- систематизувати нормативно-правове забезпечення обліку витрат і калькулювання собівартості продукції;
- дослідити облік витрат підприємства;
- вивчити порядок калькулювання собівартості продукції ТОВ фірма «Мустанг ЛТД»;
- розкрити питання автоматизації обліку і процесу калькулювання собівартості продукції.

Об'єктом дослідження є процес формування витрат і калькулювання собівартості продукції підприємства.

Предметом дослідження є облік формування витрат і калькулювання собівартості продукції підприємства.

Методи дослідження. Теоретичною, практичною основою кваліфікаційної роботи є сучасна економічна теорія обліку, загальні принципи та методи його організації. В процесі дослідження використовувався системний підхід щодо вивчення стану теорії і методології організації обліку калькулювання собівартості продукції на підприємстві.

У залежності від вирішуваних завдань застосувались відповідні методи як загальнонаукові: аналіз та синтез, індукція та дедукція, спостереження та співставлення, моделювання; так і специфічні, які використовуються при проведенні аудиту: обчислення, інвентаризація, опитування, зустрічна та взаємна перевірка, контрольний підрахунок, статистичні методи.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості використання теоретичних і практичних розробок, запропонованих в роботі, на підприємствах України, які дозволять підвищити ефективність її діяльності шляхом зменшення витрат і тим самим підвищення

рентабельності продукції.

Апробація результатів дослідження. Основні результати проведеного дослідження доповідались на Міжнародній студентській науково-практичній конференції «Цифровізація економіки та використання підприємницького мислення в інноваційних практиках», яка відбулась 7-8 вересня 2023 р. та апробовувались на конкурсі студентських наукових проєктів «Інноваційні навички 21-століття, орієнтовані на ENTROCOM» (тема проєкту: «Управління підприємством в умовах цифровізації»), що відбувся 7 вересня 2023 року за проєктом Erasmus+ KA2 DigEco «Діджиталізація економіки як елемент сталого розвитку України та Таджикистану» 618270-EPP-1-2020-1-LT-EPPKA2-SBHE-JP.

Публікації. Окремі положення та результати дослідження висвітлено у тезах: Атаманюк Б.П., Кушнір О.К. Облік формування витрат і калькулювання собівартості продукції підприємства в умовах цифровізації. *Цифровізація економіки та використання підприємницького мислення в інноваційних практиках*: матеріали Міжнародної студентської науково-практичної конференції. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 109-111.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням, а отже в роботі використано лише ті положення та результати, які отримано автором особисто.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота викладена на 72 сторінках друкованого тексту, ілюструється 11 рисунками і 7 таблицями та складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел із 60 найменувань, 9 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність, класифікація витрат і підходи до їх формування

З історичним розвитком економіки та на різних етапах розвитку суспільства змінювалось і саме розуміння, трактування та значення витрат. Поняття «витрати» зародилося ще в XXVII ст. до н.е. Воно почало формуватися в стародавніх країнах, серед яких Вавілон, Греція, Єгипет. Зокрема, у Стародавньому Єгипті тоді почали застосовуватись кошториси, а також здійснювався контроль за їх виконанням, нормуванням [6].

Аналіз літературних джерел показав, що на сьогодні існує велика кількість поглядів на трактування сутності поняття витрати, що узагальнено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Погляди на трактування поняття «витрати» в науковій літературі та нормативно-правових актах

Джерело 1	Трактування 2
Родіна О.В.	Витрати підприємства – формуються в процесі використання ресурсів при здійсненні певної його діяльності. Вони мають цільову спрямованість. Витрати підприємства визначаються як сума зменшення вартості активів або зменшення власного капіталу (збиток)
Дерій В.А.	Витратами доцільно називати повністю або частково використані у процесі господарсько-фінансової діяльності підприємства запаси, необоротні активи, трудові й інтелектуальні ресурси, а також зменшення (погашення) зобов'язань підприємства перед бюджетом, кредиторами та іншими юридичними і фізичними особами.
Ткаченко Н.М., Гуріна Н. В.	Витрати – це спожиті в процесі виробництва засоби виробництва, які втілюють у собі минулу працю (сировина матеріали, паливо тощо), і засоби праці (будівлі, споруди, машини та устаткування) у формі амортизації, що переносять свою вартість на заново створений продукт. Витрати – це зменшення економічних вигод за рахунок вибуття і/або зменшення вартості активів (грошових коштів, їх еквівалентів чи будь-якого іншого майна у матеріальній або нематеріальній формі) та збільшення зобов'язань (навіть якщо в

	результаті їх виникнення не відбулося створення активу), що в свою чергу призвело до зменшення величини власного капіталу (крім змін капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником)
Дідоренко Т.В.	Витрати – економічна категорія, що відображає вартість матеріальних, трудових, інформаційних ресурсів та технологічного обслуговування процесу виробництва при створенні продукції
Бланк И.А.	Витрати – виражені в грошовій формі поточні витрати трудових, матеріальних, фінансових і інших видів ресурсів на виробництво продукції
Фаріон В. Я.	Витрати – це визначена в доларах сума ресурсів, які були використані чи витрачені підприємством протягом певного часу з метою отримання доходу
Якимович В.В.	Виробничі витрати – це спожиті у процесі виробництва засоби виробництва, які втілюють у собі минулу працю (сировину, матеріали, амортизацію основних засобів, працю робітників, зайнятих у процесі виробництва)
Свиноус І.	Витратами визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені
Турило А.М., Кравчук Ю.Б., Турило А.А.	Витрати – це вартісне вираження абсолютної величини застосовано-спожитих ресурсів, необхідних для здійснення ним поставленої мети
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	під витратами визначено зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	під витратами визначено зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)

Джерело: створено автором на основі джерел [13; 15; 28, с. 43; 31; 32; 34; 40, с.123]

Як видно з даних таблиці 1.1, погляди на трактування поняття «витрати» достатньо різні, але їх можна згрупувати наступним чином:

- витрати як зменшення активів, або збільшення зобов'язань;
- витрати як вартість спожитих ресурсів.

При цьому варто зауважити, що трактування витрат як зменшення

активів, або збільшення зобов'язань, на думку автора, відображає вже наслідок їх здійснення. Тому доцільніше трактувати витрати саме як вартісний вираз спожитих ресурсів всіх видів.

З урахуванням зазначеного, можна констатувати, що витрати – це сукупність спожитих ресурсів будь-якого типу, що має вартісний вираз та супроводжується зменшенням активів, або збільшенням зобов'язань.

Отже, як у вітчизняній, так і в зарубіжній економічній літературі не існує єдиної думки щодо термінології, кількості та складу ознак класифікації виробничих витрат. Облік витрат у фінансовому напрямі здійснюється за економічними елементами.

Згідно з НП(С)БО 16 «Витрати», витрати операційної діяльності групуються за такими елементами: матеріальні витрати; витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизація; інші операційні витрати [25].

Таким чином, узагальнено економічну сутність витрат діяльності підприємства шляхом уточнення поняття «витрати» та дослідження їх класифікації.

Для забезпечення такої одноманітності конкретний склад витрат, віднесених на собівартість регламентується Типовими положеннями по плануванню, обліку і калькуляції собівартості продукції (робіт, послуг) і іншими нормативними документами відповідно до законодавств України.

В укрупненому вигляді собівартість включає: витрати на підготовку виробництва; витрати, що виникають безпосередньо при виробництві продукції (включаючи витрати на управління); витрати на поточне вдосконалення виробничого процесу і продукції, що випускається; витрати на поліпшення умов праці і техніку безпеки, на підвищення кваліфікації працівників; витрати на реалізацію продукції.

Таким чином, показник собівартості показує, в що обходиться підприємству продукція, що випускається, оскільки в собівартість включаються перенесені на продукцію витрати минулої праці (амортизація

основних фондів, вартість сировини, матеріалів, палива і інших матеріальних ресурсів і витрати на оплату праці працівників підприємства).

Витрати виробництва - це спожиті в процесі виробництва засоби виробництва, які втілюють у собі минулу працю (сировину, матеріали, амортизацію основних засобів, працю працівників, зайнятих у процесі виробництва теперішньому) з відповідними на неї нарахуваннями та ін. (рис. 1.1).

Неухильне зниження собівартості продукції, є важливим завданням добувного підприємства. Воно забезпечується не переривчастим зростанням продуктивності праці на базі технічного прогресу, раціональним використанням матеріальних ресурсів, не переривчастим вдосконаленням методів господарювання. Із збільшенням об'єму виробництва продукції боротьба за зниження собівартості набуває найбільш важливого значення і дає все більший економічний ефект.

Для кращого використання показників собівартості проводиться класифікація витрат в цілях систематизації безлічі дрібних, добових витрат і їх об'єднання в групи пристосовані для вирішення певних завдань (аналізу, калькуляції, контролю, аналізу і інших завдань).

Операційні витрати - це витрати, що пов'язані з діяльністю по реалізації продукції та управлінням підприємством.

Вони характеризують витрати, що були у звітному періоді і безпосередньо не пов'язані з виробництвом продукції. Операційні витрати як правило поділяються на адміністративно-управлінські, витрати на збут та витрати, пов'язані з науково-дослідницькими й дослідно-конструкторськими роботами.

Витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань.

Перелік і склад калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) встановлюються підприємством.

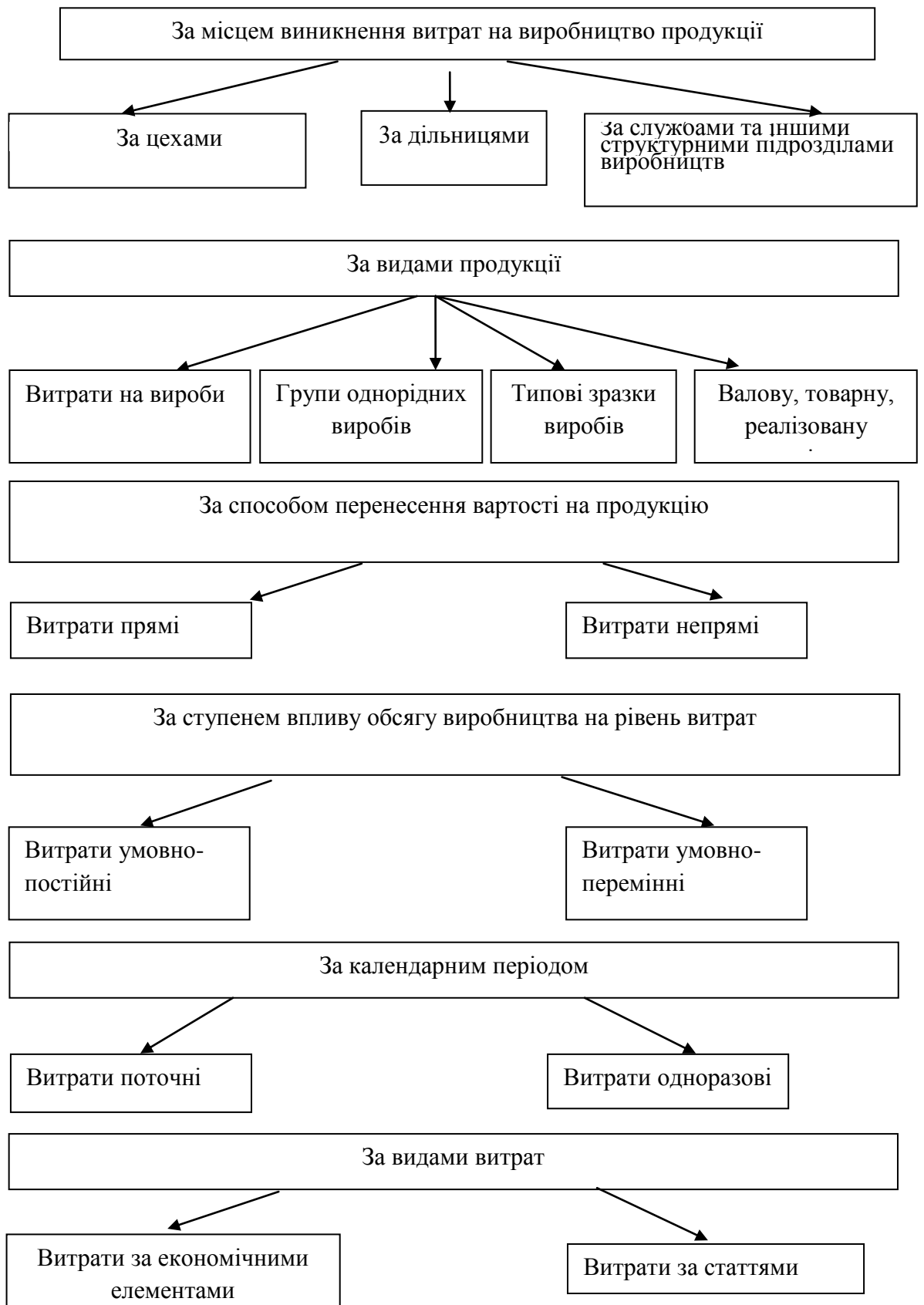

Рис. 1.1. Групування витрат виробництва продукції (робіт, послуг)

Джерело: сформовано за [12,22,39]

До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; загальновиробничі витрати.

До складу прямих матеріальних витрат включається: вартість сировини та основних матеріалів, що утворюють основу вироблюваної продукції, купівельних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, допоміжних та інших матеріалів, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат. До складу прямих витрат на оплату праці включаються заробітна плата та інші виплати робітникам, зайнятим у виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат. До складу інших прямих витрат включаються всі інші виробничі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат, зокрема відрахування на соціальні заходи, плата за оренду земельних майнових паїв, амортизація тощо.

Згідно із Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" [14] і Національним Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" до витрат, пов'язаних зі зменшенням економічних вигод (активів) або зі збільшенням зобов'язань протягом облікового періоду відносяться:

а) витрати, що виникають у зв'язку зі зменшенням активів:

- списання сировини, матеріалів на виробництво (рах. №23 «Виробництво»), матеріалів для ремонту обладнання;
- на адміністративні потреби;
- витрати від знецінення запасів;
- нестачі запасів (сировини, комплектуючих, готової продукції, товарів тощо);
- нарахування амортизації;
- списання основних засобів, нематеріальних активів, МШП та інших необоротних активів, що стали непридатними і не використовуються;

- визнані економічні санкції-штрафи, пені, неустойки, що підлягають сплаті чи сплачені;
- нарахування резерву сумнівних боргів або списання дебіторської заборгованості, що не може бути погашена.

Таким чином, все, що не може бути визнане активом, списується на витрати.

б) витрати, що збільшують зобов'язання підприємства:

- заробітна плата;
- податки, збори, обов'язкові платежі;
- відрахування на обов'язкове та добровільне страхування;
- транспортні витрати;
- послуги сторонніх організацій (консультаційних, юридичних, медичних, аналітичних);
- оренди, витрат зв'язку, послуг з реклами, комунальних послуг, інше нарахування витрат, пов'язаних зі збільшенням зобов'язань.

Особливістю нових стандартів є те, що всі витрати, пов'язані зі звітним періодом, відноситимуться на витрати такого періоду. Навіть такі витрати, як крадіжки, сплачені штрафи відноситимуться на рахунки обліку витрат, оскільки ці та подібні витрати пов'язані зі зменшенням або збільшенням зобов'язань - зменшують прибуток (неоподатковуваний), а відповідно зменшують і власний капітал.

Метою обліку собівартості продукції є своєчасне, повне і достовірне визначення фактичних витрат, пов'язаних з виробництвом продукції, а також контроль за використанням матеріальних, трудових і грошових ресурсів та інших витрат.

Дані обліку витрат на виробництво продукції використовуються для визначення результатів діяльності структурних підрозділів і підприємства в цілому, фактичної ефективності організаційно-технічних заходів, спрямованих на розвиток і вдосконалення виробництва, для планово-

економічних і аналітичних розрахунків.

За місцем виникнення витрати на виробництво продукції групуються за цехами, дільницями, службами й іншими адміністративно-відокремленими структурними підрозділами виробництв.

Всі витрати на виробництво включаються до собівартості окремих видів продукції, робіт, послуг (у тому числі окремих виробів, виготовлених за індивідуальним замовленням) або груп однорідних виробів.

Витрати на виробництво продукції класифікуються за елементами і статтями калькуляції.

Під елементами витрат розуміють економічно однорідні види витрат.

Витрати за статтями калькуляції - це витрати на окремі види виробів, а також витрати на основне і допоміжне виробництва.

За способами перенесення вартості на продукцію витрати поділяються на прямі та непрямі.

До прямих витрат належать витрати, пов'язані з виробництвом окремих видів продукції (на сировину, основні матеріали, купівельні вироби і напівфабрикати тощо), що можуть бути безпосередньо включені до їх собівартості.

До непрямих витрат належать витрати, пов'язані з виробництвом декількох видів продукції (витрати на утримання та експлуатацію обладнання, загальновиробничі), що включаються до собівартості продукції (робіт, послуг) за допомогою спеціальних методів. Непрямі витрати створюють комплексні статті калькуляції (тобто складаються з витрат, що включають декілька елементів), котрі відрізняються за функціональною роллю у виробничому процесі.

За ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат останні поділяються на умовно-перемінні та умовно-постійні.

Відповідно до Типового положення з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 473 від 26.04.96 р., та Плану

рахунків витрати, які включаються до собівартості продукції (робіт, послуг), групуються за такими елементами (рис. 1.2) [4].

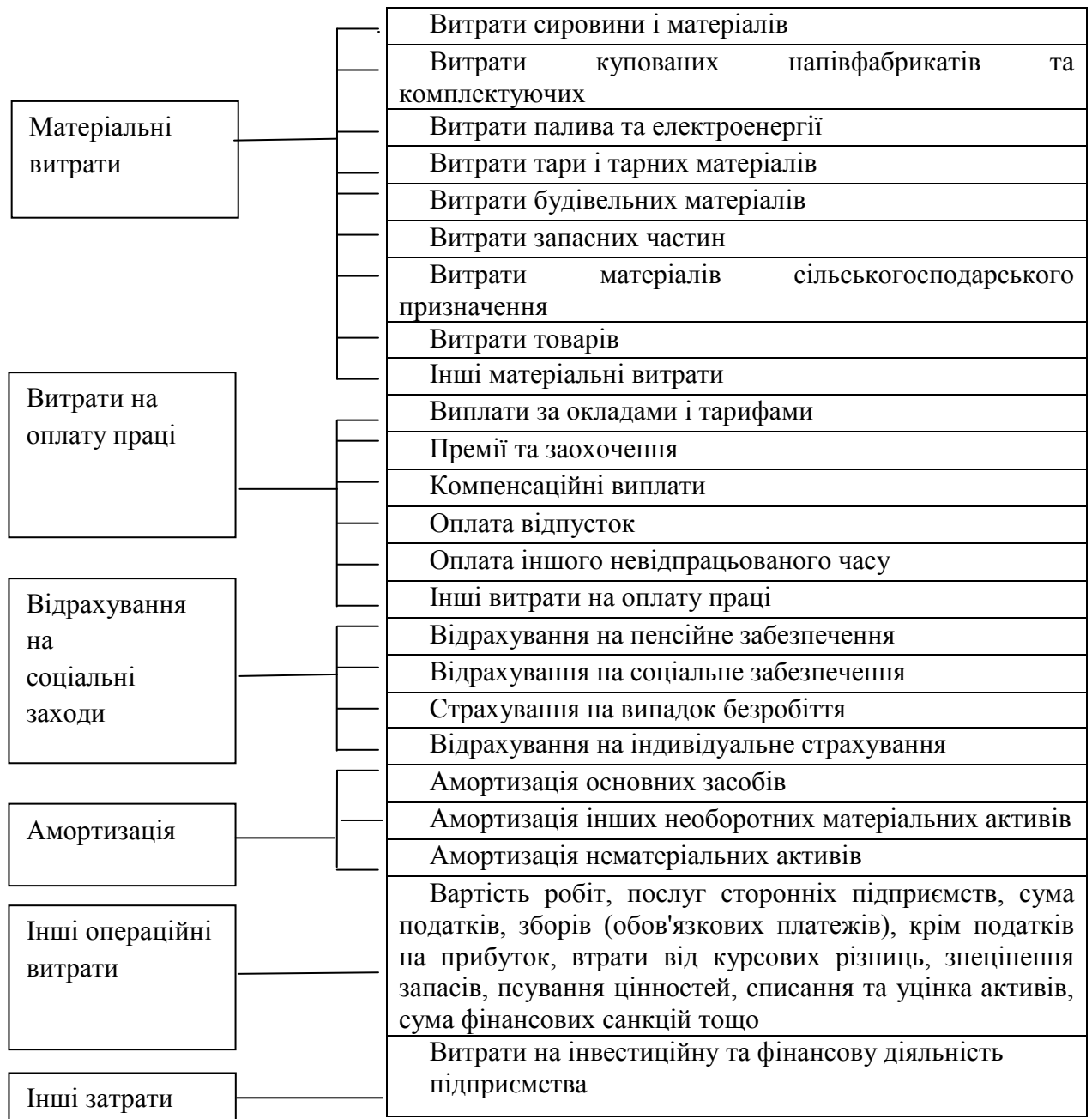

Рис. 1.2. Групування витрат за елементами

Джерело: за даними [4]

До умовно-змінних витрат належать витрати, абсолютний розмір яких збільшується із збільшенням обсягу випуску продукції та знижується з його зменшенням. До умовно-змінних витрат належать витрати на сировину і

матеріали, купівельні комплектуючі вироби, напівфабрикати, технологічне паливо та енергію, на оплату праці працівникам, зайнятим у виробництві продукції (робіт, послуг), з відрахуванням на соціальні заходи, а також інші витрати. Умовно-постійні - це витрати, абсолютний розмір яких із збільшенням (зменшенням), випуску продукції істотно не змінюється. До умовно-постійних належать витрати, пов'язані з обслуговуванням і управлінням виробничою діяльністю цехів, а також витрати на забезпечення господарських потреб виробництва.

Витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) поділяються за календарними періодами на поточні й одноразові. Поточні витрати, тобто постійні - це звичайні витрати, або витрати з періодичністю менше місяця. Одноразові витрати - це одноразові витрати або витрати, які здійснюються періодично (періодичність більше місяця) і спрямовуються на забезпечення процесу виробництва протягом тривалого часу. Витрати на переробку (виробництво) запасів включають прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, а також постійні змінні виробничі накладні витрати.

Розподілення постійних виробничих накладних витрат базується на нормальній потужності виробничого устаткування, а змінні виробничі накладні витрати розподіляються на кожну одиницю виробництва на базі фактичного використання виробничих потужностей.

Таким чином, виробнича собівартість - це грошовий вираз безпосередніх витрат підприємства, пов'язаних з виробництвом продукції, виконаних робіт та наданих послуг .

Собівартість продукції відіграє важливу роль в фінансово-господарській діяльності підприємства. Це зумовлено тим, що від правильності й своєчасності визначення фактичної собівартості продукції безпосередньо залежить своєчасність і ефективність управлінських рішень, правильність визначення пріоритетів подальшого розвитку виробництва, від того, наскільки правильно буде сформовано собівартість продукції і

визначено валовий і оподатковуваний прибуток, може залежати взагалі фінансовий стан підприємства.

1.2. Порядок калькулювання собівартості продукції. Методи калькулювання собівартості

Типове положення з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості №473 визначає, що собівартість промислової продукції – це не що інше, як виражені в грошовій формі поточні витрати підприємства на її виробництво і збут. Витрати на виробництво утворюють виробничу (заводську) собівартість, а витрати на виробництво і збут – повну собівартість продукції. НП(С)БО 16 містить перелік виробничих витрат, що входять до складу собівартості реалізованої продукції та виробничої собівартості.

Виробнича собівартість:

- 1) прямі матеріальні витрати (визначаються відповідно до п.12 НП(С)БО 16);
- 2) прямі витрати на оплату праці (відповідно до п.13 НП(С)БО 16);
- 3) інші прямі витрати (відповідно до п.14 НП(С)БО 16);
- 4) змінні загально-виробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати (визначаються відповідно до п.15 НП(С)БО 16).

Відповідно до Типового положення з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості №473, до складу прямих матеріальних витрат, згідно з НП(С)БО 16, включається вартість:

- 1) сировина та матеріали, що придбаваються у сторонніх підприємств і організацій і входять до складу виробленої продукції, утворюючи її основу, або є необхідним компонентом для виготовлення продукції, робіт, послуг;
- 2) куповані комплектуючі вироби і напівфабрикати, що підлягають монтажу або додатковій обробці на цьому підприємстві;

3) допоміжні та інші матеріали. Вони включаються тільки в тому випадку, якщо можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат.

До складу прямих витрат на оплату праці включаються:

- 1) заробітна плата;
- 2) інші виплати робітникам, зайнятим у виробництві продукції, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат.

Прямі витрати на оплату праці:

1) витрати на виплату основної і додаткової заробітної плати, обчислені згідно з прийнятими підприємством системи оплати праці, включаючи будь-які види грошових і матеріальних доплат

2) виплати, передбачені законодавством про працю, за невідпрацьований на виробництві (не явочний) час: оплата щорічних відпусток (компенсація за невикористану відпустку), крім оплати у частині витрат на оплату праці за рахунок прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства; оплата праці працівників, яким не виповнилося 18 років, при скороченій тривалості їх щоденної роботи; оплата перерв працюючим матерям для годування дитини; оплата часу, пов'язаного з проходженням обов'язкових медичних оглядів, виконанням державних обов'язків, винагорода за передбачену законодавством вислугу років

3) інші виплати; якщо на підприємстві, відповідно до облікової політики, створюється резерв для оплати відпусток, то до витрат включаються щомісячні відрахування на створення такого резерву;

4) витрати, пов'язані з підготовкою (навчанням) і перепідготовкою кадрів.

Інші прямі витрати:

1) відрахування на соціальні заходи (до цих витрат включаються відрахування, визначені законами №2213 і № 2240);

2) плата за оренду земельних і майнових паїв;

3) амортизація (амортизація основних засобів нараховується із

застосуванням методів, визначених НП(С)БО 7);

4) вартість остаточно забракованої продукції, витрати на виправлення.

Оскільки перелік загальновиробничих витрат доволі великий, назвемо лише основні, які найширше використовуються у виробництві. Сюди входять:

1) витрати на управління виробництвом (оплата праці апарату управління цехами, дільницями тощо); відрахування на соціальні заходи й медичне страхування апарату управління цехами, дільницями; витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів, дільниць тощо);

2) амортизація основних засобів загальновиробничого призначення;

3) витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення;

4) витрати на вдосконалення технології і організації виробництва;

5) комунальні витрати;

6) витрати на обслуговування виробничого процесу;

7) витрати на охорону праці, техніку безпеки і охорону навколишнього природного середовища;

8) інші витрати (недостачі незавершеного виробництва; недостачі і витрати від псування матеріальних цінностей у цехах лише в межах норм природного збитку; оплата простоїв тощо).

У свою чергу, загальновиробничі витрати (далі ЗВВ) поділяються на постійні та змінні, перелік та склад, яких установлює підприємство. Але виробничу собівартість формують лише змінні та розподілені постійні ЗВВ, тим часом як нерозподілені ЗВВ підлягають списанню на витрати звітного періоду, в якому вони виникли, і до складу виробничої собівартості не включаються [32, с.376-412; 35, с. 37-39].

Постійні загальновиробничі витрати – витрати, що відносяться на обслуговування і управління виробництвом та залишаються незмінними при зміні обсягу діяльності. До них, наприклад, відносять оренду основних

засобів. Тому підприємство повинно самостійно розподілити постійні ЗВВ.

Собівартість реалізованої продукції складається з:

- 1) виробничої собівартості продукції, яка була реалізована протягом звітного періоду;
- 2) нерозподілених постійних загальновиробничих витрат;
- 3) наднормативних виробничих витрат.

Кошторис витрат за виробництво - це зведення планових витрат (у вартісному вираженні) виробництва продукції, виконання робіт і послуг відповідно до виробничої програмою підприємства. Кошторис витрат за виробництво розробляється за єдиної номенклатурі однорідних економічних елементів [14].

Склад витрат підприємства конкретної галузі визначається відповідно до Типових рекомендацій з обліку та калькулювання собівартості в промисловості, сільському господарстві, будівництві, торгівлі, громадському харчуванні та в інших галузях, що розробляються міністерствами (відомствами). До складу витрат включають витрати на:

- виробництво продукції (виконання робіт, надання послуг),
- управління та збут продукції (не входять до складу витрат на виробництво витрати на капітальні вкладення, на освоєння нових видів продукції, невиробничі витрати).

Угруповання витрат у кошторисі за економічними елементами:

- матеріальні витрати (сировина та матеріали, покупні комплектуючі вироби, напівфабрикати, паливо, запасні частини та ін.);
- витрати на оплату праці (заробітна плата, премії за досягнення виробничих показників, виплати у вигляді вислуги років, резерв на оплату відпусток);
- відрахування на соціальні фонди;
- амортизаційні відрахування (за основними засобами (фондами), нематеріальними активами, малоцінними і швидкозношуваними предметами);

– інші витрати (оплата послуг сторонніх організацій, господарські витрати, витрати на рекламу та збут продукції та ін.) [21].

Розраховують кошторис витрат на виробництво на основі:

– бізнес-плану у частині виробничої програми на майбутній фінансовий рік,

– аналізу фактичних даних минулого періоду та розрахункових нормативів за статтями витрат, прийнятих в організації.

Розрахункові нормативи за статтями витрат плануються на основі аналізу:

- 1) чинних ринкових цін на аналогічну продукцію, що випускається;
- 2) фактичних цін реалізації продукції фінансового року.

За цими даними визначається граничний норматив витрат за при існуючому рівні ринкової (договірної) ціни. Розрахований таким чином граничний норматив витрат на одиницю продукції з урахуванням прийнятих на підприємстві нормативів за статтями витрат дозволяє визначити плановий кошторис у межах статей та елементів.

З урахуванням специфіки галузевої діяльності організації складання кошторису витрат на виробництво ведеться за сегментами (видами) діяльності, видами продукції, робіт, послуг; подальше угруповання можливе за структурними підрозділами [8].

На заключному етапі планування кошторису витрат за виробництво складається зведений кошторис під планову виробничу програму з урахуванням обсягів випуску.

У сучасних літературних джерелах більшість авторів наводять такі методи: нормативний, попроцесний, попередільний, позамовний та метод обліку та калькулювання скороченої собівартості.

В основу такої класифікації методів обліку витрат та калькулювання собівартості продукції деякими авторами належить поняття «об'єкти обліку витрат та об'єкти калькуляції».

Ми вважаємо більш обґрунтованим підхід, у якому методи обліку

витрат та методи калькуляції собівартості продукції розглядаються єдиними класифікаційними групами. На нашу думку, метод обліку витрат на виробництво та метод калькуляції собівартості продукції – це тісно взаємопов'язані аспекти організації та технічної основи реалізації методології обліку. Методом обліку виробничих витрат та калькулювання собівартості продукції є процес відображення операцій про виробництво та випуск продукції у первинних документах, а також її оцінки, угруповання витрат та обчислення собівартості окремих видів продукції та їх калькуляційних одиниць за допомогою відповідних прийомів.

В їх основі лежать єдині ознаки, крім того вони виконують одну функцію задля досягнення єдиної мети через процеси комунікації ефективного керування виробництвом.

Застосування методів обліку витрат та калькулювання собівартості залежить від багатьох факторів: форм організації виробництва, праці та його оплати; ефективність використання економічних механізмів господарювання; визначення місця та ролі управлінського обліку; розмірів та кількості видів діяльності; обраного порядку в обліковій політиці збирання та узагальнення витрат за виробництво по об'єктах аналітичного обліку (видам груп готової продукції); ступеня централізації та децентралізації бухгалтерського обліку та ін.

Витрати в розрізі кожного об'єкта можна групувати та узагальнювати окремо на витрати по діючим нормативам та відхиленням від норм або без такого поділу. Калькуляція собівартості продукції є розвитком методу обліку витрат і дає можливість обчислювати собівартість продукції (робіт, послуг), оцінити незавершене виробництво, брак у виробництві, недостачі, втрати або надлишки продукції (робіт, послуг).

Облік виробничих витрат на виробничих підприємствах може здійснюватися такими методами: попроцесним, котловим (за центрами відповідальності), нормативним. Однак тут слід зазначити, що використання нормативного методу можливо в умовах позамовного, попередільного,

попроцесного та котлового методів виробничого обліку витрат.

Отже, нормативний метод є універсальним. Він притаманний тією чи іншою мірою всім діючим методам обліку витрат та калькулювання собівартості продукції. Нормативний метод можна назвати системою обліку витрат.

У виробничих підприємствах з великим успіхом можна використовувати методи обліку витрат за центрами відповідальності та методами виникнення витрат виробництва. У першому випадку об'єктами обліку витрат стають цілком центри відповідальності, у другому – місця виникнення витрат. Інші методи виробничого обліку також можна використовувати у виробничих організаціях в оптимальному поєднанні із системами обліку витрат. Але для цього необхідно визначити основні методичні та технічні аспекти практичної їх реалізації.

Перша модель передбачає традиційний варіант постановки обліку, основу якого покладено позамовний метод обліку витрат на виробництво продукції. Основними недоліками даного методу обліку витрат є можливість оперативного (поточного) контролю витрат за виробництво. Тому для покращення якості обліку витрат при позамовному методу необхідно цей метод поєднувати з нормативним методом шляхом обґрунтованого нормування всіх виробничих витрат.

Друга модель виробничого обліку витрат передбачає його організацію як у окремих об'єктах виробництва, а й у межах кожного об'єкта – у межах технологічних переділів виробництва.

Просте ведення цього методу також не забезпечує поточного контролю над витратами виробництва. Тому нами пропонується поєднання даного методу із нормативним методом.

При третьому варіанті передбачається виробничий облік витрат на виробництво продукції вести у розрізі структурних підрозділів, але за статтями калькуляції, а зведений облік витрат – наростаючим підсумком за всіма підрозділами.

Для оперативного управління витратами у бухгалтерії господарства доцільно у спеціальній відомості або реєстрі аналітичного обліку вести облік відхилень фактичних витрат від їхніх нормативів.

Даний варіант обліку може бути використаний у поєднанні з четвертим методом та нормативним методом обліку та контролю витрат на виробництво продукції або під час впровадження елементів даної системи (четвертий та п'ятий методи).

Таким чином, удосконалення розглянутих методів обліку витрат на виробництво, як зазначають також окремі економісти [9], полягає у їх використанні у поєднанні з принципами нормативного методу (системи) обліку витрат.

З проведеного дослідження можна зробити висновок, що на вибір та визначення методу обліку витрат впливають не тільки тип і характер виробництва, а й предмет обліку, цілі та завдання детального пізнання цього у системі управління переробним виробництвом.

Аналізуючи міжнародний досвід виробничого обліку, слід зазначити, що у багатьох західних країнах, наприклад, у американських фірмах в даний час застосовуються два методи обліку виробничих витрат:

- обліку витрат на замовлення (Job order cost system);
- обліку витрат за процесами (Process cost system). Вони загалом відповідають вітчизняним методам обліку витрат на замовленому та попередньому (попроцесному).

Головною проблемою управління витратами на підприємствах аграрного бізнесу є формування витрат на утримання запасів продукції. Визначення переліку витрат, що входять до складу прямої витрат на утримання запасів та інших витрат.

Більшість авторів вважають головним завданням управління витратами створення системи обліку, що дозволяє отримати достовірні дані про витрати компанії на виробництво продукції, утримання підрозділів, а також на виконання різних бізнес-процесів [4]. Для цього необхідно послідовне

виконання наступних кроків:

1. Визначення джерел інформації про витрати компанії
2. Угрупування однорідних витрат
3. Розробка плану рахунків для управлінського обліку
4. Створення типових форм звітності.

Усе це нині застосовується у сфері бізнесу, і розглядати окремо кожен етап немає сенсу. Для сфери аграрного бізнесу особливістю є процес формування витрат на утримання запасів продукції, визначення переліку витрат, що входять до складу прямої витрат на утримання запасів та інших витрат.

Ще одна проблема управління на підприємствах громадського харчування – аналіз витрат та фінансових результатів. Завдання і основна мета будь-якого підприємства - підвищення капіталізації, тобто. збільшення вартості бізнесу (збільшення віддачі із вкладених коштів). Цей показник вимірюється рентабельністю власного капіталу. Рентабельність власного капіталу є добуток рентабельності продажів з чистого прибутку, коефіцієнта оборотності оборотних активів та МВК (мультиплікатора власного капіталу).

Рентабельність продажів з чистого прибутку дорівнює рентабельності продажів, зменшена на величину прибуток. Рентабельність продажів безпосередньо залежить від величини виручки та питомих витрат на одиницю продукції. Ціна продажу формується з повної витрат на утримання запасів, рентабельності продажу та величини очікуваного прибутку. Таким чином, збільшення продажної ціни веде до збільшення рентабельності продажів, але при цьому найчастіше це супроводжується зниженням виручки та, відповідно, зниження прибутку. Проблеми аналізу витрат та фінансових результатів ведуть до нерозуміння того, за рахунок чого той чи інший результат діяльності було досягнуто, до ризику невиявлення проблем менеджменту на підприємстві та відсутності прийняття якісних управлінських рішень.

Ще одне завдання, що займає далеко не останнє місце, - це оптимізація

витрат аграрного бізнесу.

У посткризових умовах велику популярність набирають методи боротьби із кризою. Антикризові менеджери пропонують різні способи подолання проблеми. Одним із ефективних заходів є оптимізація витрат шляхом зниження витрат на утримання запасів товару чи послуги [23].

Перш, ніж знижувати витрати, необхідно позначити, які витрати існують на підприємстві. У будь-якому бізнесі виділяють такі статті витрат: матеріальні, витрати на заробітну плату, податкові та соціальні платежі, витрати на рекламу, утримання приміщення та обладнання та інші витрати.

Якщо розглядати зниження матеріальних витрат, можна назвати кілька способів. По-перше, перехід на дешевші продукти, але не за рахунок зниження якості, а за рахунок перегляду асортименту меню. У період кризи рівень запитів споживачів дещо знижується, тому є сенс відмовитися від «високої кухні», тобто виключити з меню ексклюзивні страви, для яких необхідно завжди мати в запасі дорогі рідкі продукти. Через низький попит ці продукти залежать на складі, і часто їх доводиться просто викидати. Якщо відмова від ексклюзивних страв неможлива через специфіку підприємства, необхідно переглянути технологію зберігання та обробки даних продуктів. Можливо, має сенс придбати сучасне холодильне обладнання, яке дозволить довше зберігати дорогі продукти. Також необхідно включити в меню кілька ексклюзивних страв з використанням того самого продукту, щоб збільшити їх реалізацію.

Також необхідно переглянути умови договорів із постачальниками, варіанти різних знижок. Наприклад, постачальники алкоголю пропонують хороші бонуси за розширення асортименту будь-якої торгової марки, висування її на перші позиції в меню.

Витрати утримання персоналу також можна знизити кількома способами. По-перше, за рахунок перерозподілу обов'язків та зміни робочого часу.

Також можна переглянути структуру фонду оплати праці, знизити не

основну заробітну плату, а компенсаційні та стимулюючі виплати, якщо такі є в організації.

Поруч із зниженням витрат за оплату праці знижуються податкові відрахування. Також податкові витрати можна знизити шляхом зміни податкового режиму. При правильному розрахунку та плануванні можна вибрати оптимальний режим між традиційним, спрощеним оподаткуванням та поставленим податком.

Можна переглянути використання приміщень і у разі оренди відмовитися від зайвих площ. Також можна переглянути технологію приготування деяких страв, за рахунок чого знизити витрати на утримання приміщення та обладнання (витрати на електрику, воду).

1.3. Методика і нормативно-правове забезпечення обліку витрат і калькулювання собівартості продукції

Законодавчі основи регулювання бухгалтерського обліку визначені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який визначає правові принципи регулювання, організації ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності та поширюється на всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правових форм і форм власності, а також на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які зобов'язані вести бухгалтерський облік і подати фінансову звітність відповідно до чинного законодавства. Законом передбачено:

1) державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності з метою захисту інтересів користувачів й удосконалення бухгалтерського обліку та звітності;

2) застосування принципів і методів ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які визначаються НП(С)БО та не суперечать міжнародним стандартам;

3) розробку галузевими міністерствами та іншими органами виконавчої влади методичних рекомендацій щодо застосування НП(С)БО відповідно до

галузевих особливостей;

4) напрями діяльності Методологічної ради з бухгалтерського обліку тощо.

Система нормативного регулювання бухгалтерського обліку в Україні представлена п'ятьма рівнями, кожен з яких охоплює ряд документів:

- перший рівень: Закони України, тобто нормативно-правові акти вищої юридичної сили;
- другий рівень: Постанови Кабінету Міністрів, Укази Президента, тобто акти вищого органу в системі органів виконавчої влади;
- третій рівень: Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, інші нормативно-правові документи з бухгалтерського обліку і фінансової звітності, які затверджуються Міністерством фінансів України.

На сьогодні в Україні 35 Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, які охоплюють всі чинні Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), регламентують порядок ведення бухгалтерського обліку. Деякі національні стандарти об'єднують положення декількох МСФЗ, а в окремих випадках розробляються стандарти, зміст яких не має аналогу в міжнародних стандартах. Але всі національні стандарти базуються на МСФЗ та не суперечать їх положенням.

Стандарти надають свободу вибору відповідних методів обліку, у зв'язку з чим бухгалтерські записи часто залежать від обраного методу. Вони описують можливі методи, надають рекомендації щодо вибору найбільш вдалого методу для підприємств залежно від специфіки їх діяльності. А бухгалтер обирає необхідні йому проводки відповідно до облікової політики.

- четвертий рівень: нормативно-правові акти (інструкції, положення, вказівки) та методичні рекомендації Міністерства фінансів та інших органів, що розробляються і затверджуються на основі Положень (стандартів) бухгалтерського обліку з урахуванням особливостей і потреб певних видів діяльності;

- п'ятий рівень: рішення (накази, розпорядження) щодо організації бухгалтерського обліку і застосування конкретної облікової політики, що приймаються керівництвом підприємства на підставі попередніх чотирьох

пакетів нормативно-правових документів.

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство визначає облікову політику, форму ведення та форму організації бухгалтерського обліку [2, с. 16].

Законом передбачено 4 форми організації бухгалтерського обліку (рис. 1.3).

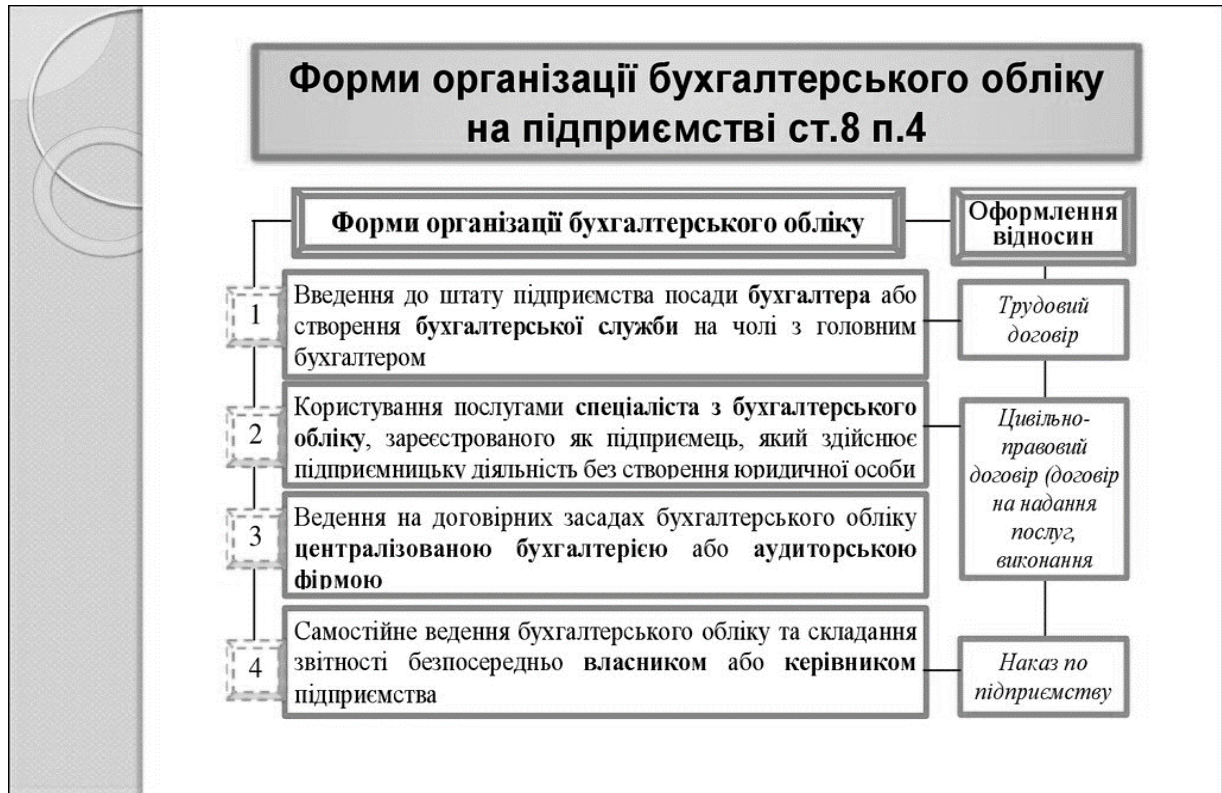

Рис. 1.3. Форми організації бухгалтерського обліку

Джерело: [5]

Бухгалтерська служба підприємства (бухгалтерія) - це спеціальний підрозділ або відділ, який займається веденням бухгалтерського обліку і складанням бухгалтерської звітності. Бухгалтерська служба є самостійним структурним підрозділом підприємства і очолюється головним бухгалтером. Структура бухгалтерської служби залежить від розмірів підприємства і сфери його діяльності, обсягу облікової роботи та наявності технічних засобів для ведення бухгалтерського обліку.

Безпосередньо керівнику підприємства підпорядковується головний

бухгалтер, який несе відповідальність за формування облікової політики, ведення бухгалтерського обліку, своєчасне подання повної і достовірної звітності, за відповідність законодавству господарських операцій, які здійснюються.

Облікова політика - це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності. Тобто це вибір підприємством конкретних методик, форми та техніки ведення бухгалтерського обліку, виходячи з положень чинних нормативних документів і особливостей діяльності підприємства.

Основним документом, який регламентує облікову політику на товаристві є Наказ про облікову політику. Цим наказом затверджується основні методичні та організаційні аспекти ведення обліку на підприємстві. Основними недоліками діючого Наказу у господарстві є не повне розкриття елементів облікової політики, відсутність необхідних додатків. Така ситуація негативно впливає на загальний стан організації обліку. Також на підприємстві відсутній графік документообігу, що є складовою внутрішніх регламентів з організації обліку.

Варто підкреслити, що законодавче забезпечення обліку витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції – це сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі, Міністерства фінансів України, інших міністерств та відомств, і, власне, кожного підприємства зокрема, які забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку та фінансової звітності в нашій державі [3]. Заслуговує на увагу сформована В.А. Дерієм класифікація законодавчого забезпечення обліку витрат та калькулювання собівартості продукції (табл. 1.2).

Автор виділяє п'ять класифікаційних ознак нормативно-правового забезпечення: за видами; рівнями; місцем і роллю в реформуванні та регулюванні бухгалтерського обліку і фінансової звітності; обов'язковістю до виконання; групами.

**Класифікація нормативно-правового забезпечення обліку витрат
та калькулювання собівартості продукції**

За видами	Закони України; Укази і розпорядження Президента України Постанови і рішення КМУ, міністерств та відомств НП(С)БО: 16, 18, 30, 31 МСФЗ: 2, 9, 11, 23 Кодекси України Методичні рекомендації, інструкції, вказівки; Положення, порядок Листи, роз'яснення Плани рахунків бухгалтерського обліку Форми фінансової звітності Наказ про облікову політику на підприємстві Регістри бухгалтерського обліку Графіки документообігу і виконання обліково-звітних робіт
За рівнями	Міжнародні; загальнодержавні Галузеві Регіональні Внутрішньогосподарські
За місцем і роллю в регулюванні бухгалтерського обліку та фінансової звітності	НПА вищої юридичної сили НП(С)БО, інші документи з бухгалтерського обліку НПА (інструкції, положення, вказівки) та методичні рекомендації центральних органів виконавчої влади НПА місцевого походження Рішення (накази) щодо форм організації бух обліку
За обов'язковістю виконання	Обов'язкові Необов'язкові (рекомендаційні)
За групами	Загальні документи За напрямками (ділянками) За галузевою спрямованістю обліку і фінансової звітності

Джерело: сформовано на основі джерела [1]

До основних видів нормативно-правового забезпечення обліку витрат, з точки зору представника тернопільської школи В. А. Дерія, варто відносити:

- Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні";
- Укази Президента України;
- постанови і рішення Кабінету Міністрів України;
- накази, постанови, розпорядження, листи, роз'яснення міністерств та відомств;
- НП(С)БО 9 "Запаси" (в частині списання запасів на витрати

виробництва), 16 “Витрати”, 18 “Будівельні контракти”, 30 “Біологічні активи”; 31 “Фінансові витрати”, 33 “Витрати на розвідку запасів корисних копалин” (а для підприємств, що розмістили цінні папери на фондовому ринку і повинні публічно представляти свою річну фінансову звітність – М(С)ФЗ 2 “Запаси”; 9 “Витрати на дослідження і розробки”, 11 “Будівельні контракти”, 23 “Витрати позики”);

- Кодекси України (Податковий, Бюджетний, Господарський, Цивільний, про адміністративні правопорушення, законів про працю тощо);

- методичні рекомендації з формування собівартості ... (за видами економічної діяльності: у промисловості, в сільськогосподарських підприємствах, будівельно-монтажних робіт, на транспорті, в торгівельній діяльності, житлово-комунального господарства, проектних робіт тощо);

- вказівки, інструкції, положення;

- плани рахунків бухгалтерського обліку (національний, галузеві, спрощений, робочі);

- наказ про облікову політику підприємства; графіки документообігу, графіки виконання обліково-звітних та контрольних-ревізійних робіт і т.д. [1].

Враховуючи науковий доробок доцентів Скрипник М.І. та Вигівської І. М., було резюмовано результати аналізу нормативно-правових актів, які регулюють питання обліку витрат виробництва.

Дослідження показало, що наразі чинними є Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджені Міністерством промислової політики №373 від 09.07.2007 р. Повний текст даного документу у відкритих інтернет-джерелах не наводиться, оскільки є запатентований.

Методичні рекомендації містять загальні положення щодо регулювання бухгалтерського обліку витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції без врахування специфіки діяльності підприємств. Оскільки результати калькулювання складають основу інформаційної бази для управління, тому витрати, що формують собівартість продукції (робіт,

послуг), як показує досвід вітчизняних підприємств, групуються за статтями калькуляції. В Україні перелік статей калькуляції не є законодавчо затвердженим і відповідно до НП(С)БО 16 підприємство самостійно формує їх перелік, керуючись нормами НП(С)БО. Що стосується статей калькуляції собівартості продукції, то в ході дослідження встановлено, що на сьогодні їх перелік чітко не регламентується чинним законодавством України [4]. Методологія бухгалтерського обліку витрат і калькулювання собівартості за умов господарювання, що зумовлюють необхідність пошуку можливостей реалізації конкурентних переваг, повинна сприяти зниженню витрат та оптимізації собівартості продукції.

Для поліпшення законодавчого регулювання обліку витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції в цілому у промисловості необхідно сприяти впровадженню методичних рекомендацій для всіх галузей переробної промисловості (відповідно до КВЕД-2010). Також потрібно провести повну інвентаризацію всіх нормативно-правових актів України, пов'язаних з обліком і контролем витрат та доходів з метою виявлення дублювання й неузгодження положень цих актів та нерегульованих ситуацій. Необхідно організувати та щомісячно (щоквартально) оновлювати довідково-інформаційну базу підприємств з питань обліку, контролю, оподаткування, в тому числі щодо витрат.

РОЗДІЛ 2

СТАН ОБЛІКУ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ фірма «Мустанг ЛТД»

Підприємство засноване 18.09.1995р. в м. Кам'янці-Подільському за адресою вул. Заводська, 2а. За організаційно-правовою формою – Товариство з обмеженою відповідальністю, форма власності - приватна. Засновниками є Демчик Римма Вікторівна та Чистякова Наталія Леонтіївна, директор - Демчик Анатолій Володимирович. Розмір статутного капіталу складає 1000,00 грн.

Основним видом діяльності за КВЕД є:

08.12 Добування піску, гравію, глини та каоліну.

Інші:

77.39 Надання в оренду інших машин, устаткування та товарів, н. в. і. у.;

46.73 Оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням;

77.11 Надання в оренду автомобілів і легкових автотранспортних засобів.

Товариство має для здійснення цієї діяльності Дозвіл на користування надрами за №4321 від 06.08.2007 р., виданий Міністерством охорони навколишнього природного середовища України.

ТОВ фірма «Мустанг ЛТД» є юридичною особою, знаходиться на загальній системі оподаткування, але не є платником ПДВ.

Організаційна структура передбачає поділ економічного об'єкта, підприємств, компаній, установ на підрозділи, відділення, відділи, цехи, лабораторії, ділянки, групи з метою впорядкування управління, налагодження взаємодії ланок, установлення підпорядкованості й

співпідпорядкованості, відповідальності [1].

На підприємстві ТОВ «Мустанг ЛТД» виражена функціональна організаційна структура (рис. 2.1). Суть даної структури полягає у тому, що розпорядження віддає тільки директор підприємства, так би мовити вища інстанція. Контроль та функції планування здійснюється від керівника до виробничих підрозділів, які, у свою чергу, виконують управлінські функції.

Перевагами функціональної організаційної структури є:

1. Зменшення кількості рівнів управління;
2. Підвищення рівнів компетентності керівництва;
3. Краща інформаційна оперативність;
4. Зростає можливість функціональних керівників управляти більшою кількістю виконавців.

До недоліків цієї моделі можна віднести:

1. Порушується принцип єдиноначальності;
2. Виникнення суперечностей стосовно прийняття рішень;
3. Зменшується оперативність;
4. Ускладнюється контроль за виконанням рішення.

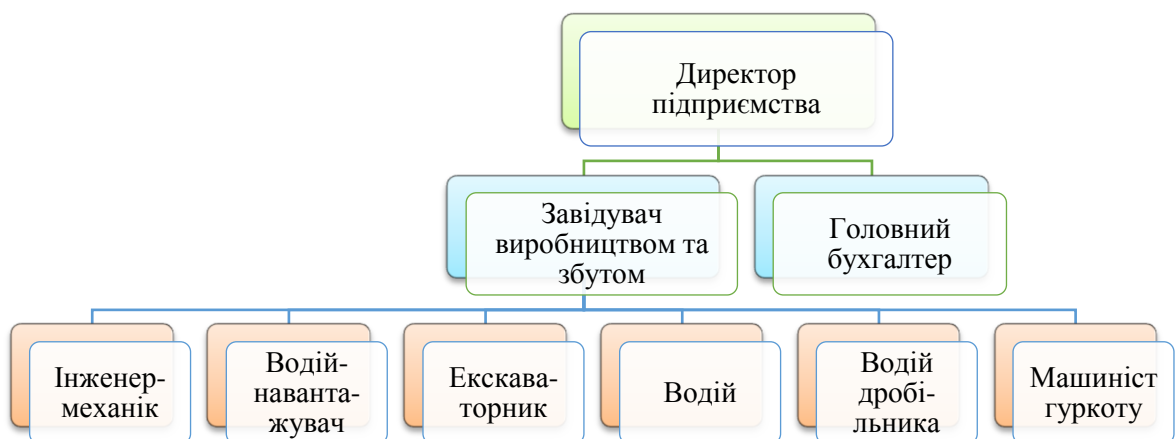

Рис. 2.1. Функціональна модель ТОВ фірми «Мустанг ЛТД»

Джерело: розроблено автором

Розподіл роботи та обов'язків на підприємстві здійснюється за функціональною структурою. Ця структура має свої як сильні, так і слабкі

сторони, проте якщо забезпечувати якісне виконання робіт і старатися перетворити негативні сторони цієї моделі на позитивні то це забезпечить ефективну роботу підприємства.

Бухгалтерський облік є складовою системою – сукупністю елементів, пов'язаних між собою та об'єднаних в єдине ціле. Виступаючи ланкою зв'язку між господарською діяльністю та особами, які приймають рішення, бухгалтерський облік: по-перше, вимірює господарську діяльність шляхом реєстрації даних про неї для подальшого використання; по-друге, виконує обробку даних та інтерпретує їх таким чином, щоб вони набули практичної корисності; по-третє, передає у вигляді звітів інформацію тим, хто використовує її для прийняття управлінських рішень. Отже дані про господарську діяльність є входом до системи бухгалтерського обліку, а інформація для осіб, що приймають рішення, – виходячи з неї [4, с. 15].

Метою організації обліку є удосконалення та раціоналізація обробки інформації, розподіл робіт між персоналом бухгалтерії, наукова організація праці. Покращення аналітики та оперативності бухгалтерського обліку залежать від раціональної організації як бухгалтерського обліку, так і функціонування облікового апарату.

Порядок організації і ведення бухгалтерського обліку в Україні регламентується Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» та Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Документ, який повністю регламентує діяльність організації щодо будь-яких питань це Статут підприємства (дод. А).

Завдання організації обліку – своєчасне, повне, достовірне відображення всіх фактів господарської діяльності, які були здійснені на підприємстві; обробка даних за допомогою відповідних процедур, прийомів та способів; складання на основі отриманого масиву обробленої інформації фінансової звітності та подачі їх зацікавленим користувачам; розробка концепції облікової політики підприємства; межі застосування фінансового та управлінського обліку.

2.2. Первинний, аналітичний та синтетичний облік виробничих витрат підприємства

Для узагальнення інформації про витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) Планом рахунків передбачений синтетичний рахунок 23 «Виробництво», до якого відкривається стільки субрахунків, скільки видів діяльності, робіт, послуг) здійснюється підприємством (промисловість, сільське господарство, будівництво, торгівля, наука, допоміжні, підсобні виробництва, некапітальні роботи, ремонт основних засобів та ін.).

Аналітичний облік на рахунку 23 «Виробництво» у ТОВ фірмі «Мустанг ЛТД» ведеться за видами виробництв, статтями витрат і видами або групами продукції, що виробляється. ТОВ фірми «Мустанг ЛТД» аналітичний облік витрат також веде за підрозділами підприємства та центрами витрат і відповідальності.

За дебетом рахунка 23 «Виробництво» та його аналітичних рахунків ТОВ фірма «Мустанг ЛТД» протягом звітного періоду відображає прямі матеріальні, трудові та інші прямі витрати в кореспонденції з кредитом рахунків:

20 «Виробничі запаси» (на вартість використаної у виробництві сировини, матеріалів, покупних напівфабрикатів, комплектуючих виробів, технологічного палива тощо);

22 «Малоцінні і швидкозношувані предмети» (на вартість використання у виробництві інструментів, пристосувань тощо);

66 «Розрахунки за виплатами працівникам» (на суму основної і додаткової заробітної плати та інших виплат працівникам, які зайняті у виробництві продукції, виконанні робіт та наданні послуг, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат);

65 «Розрахунки за страхуванням» (на суму відрахувань на пенсійне забезпечення, соціальне страхування, соціальне страхування на випадок безробіття та інші соціальні заходи);

685 «Розрахунки з іншими кредиторами» (на вартість послуг, наданих сторонніми організаціями для виробничих потреб) та ін.

Наприкінці місяця на дебет рахунка 23 «Виробництво» з кредиту рахунка 91 «Загальновиробничі витрати» у ТОВ фірмі «Мустанг ЛТД» списують загальновиробничі витрати в сумі, що за розрахунком підлягає включенню до витрат на виробництво продукції (робіт, послуг).

Отже, на дебеті рахунка 23 «Виробництво» і його аналітичних рахунках наприкінці місяця відображаються всі виробничі витрати – як основні, так і накладні.

З кредиту рахунка 23 «Виробництво» ТОВ фірми «Мустанг ЛТД» списують вартість поворотних відходів (у кореспонденції з дебетом рахунка 209 «Інші матеріали»), виробничого браку, коли він має місце (на дебет рахунка 24 «Брак у виробництві») і виробничу собівартість випущеної з виробництва готової продукції (на дебет рахунка 26 «Готова продукція»).

Сальдо (дебетове) рахунка 23 «Виробництво» відображає витрати у незавершеному виробництві ТОВ фірми «Мустанг ЛТД» (тобто залишки деталей, напівфабрикатів, виробів, що знаходяться в процесі виробництва). Для визначення витрат у незавершеному виробництві наприкінці місяця у ТОВ фірмі «Мустанг ЛТД» проводиться його інвентаризація, визначається ступінь готовності виробів, а потім проводиться їх оцінка виходячи фактичних матеріальних і трудових затрат.

При визначенні фактичної виробничої собівартості випущеної з виробництва готової продукції (виконаних робіт, наданих послуг) до затрат у незавершене виробництво на початок місяця ТОВ фірми «Мустанг ЛТД» додають витрати за місяць (зменшені на вартість поворотних відходів) і віднімають витрати у незавершене виробництво на кінець місяця.

На фактичну собівартість випущеної із виробництва готової продукції (виконаних робіт, послуг) у бухгалтерському обліку роблять запис по кредиту рахунка 23 «Виробництво» і дебету рахунків:

26 «Готова продукція» (на виробничу собівартість випущеної готової

продукції);

90 «Собівартість реалізації» (на виробничу собівартість зданих замовникам робіт, послуг).

Залишок на рахунку 23 "Виробництво" на кінець місяця показує вартість незавершеного виробництва. Залишок відображають у другому розділі активу балансу.

Схему відображення на рахунках бухгалтерського обліку процесу виробництва наведено на рис. 2.2.

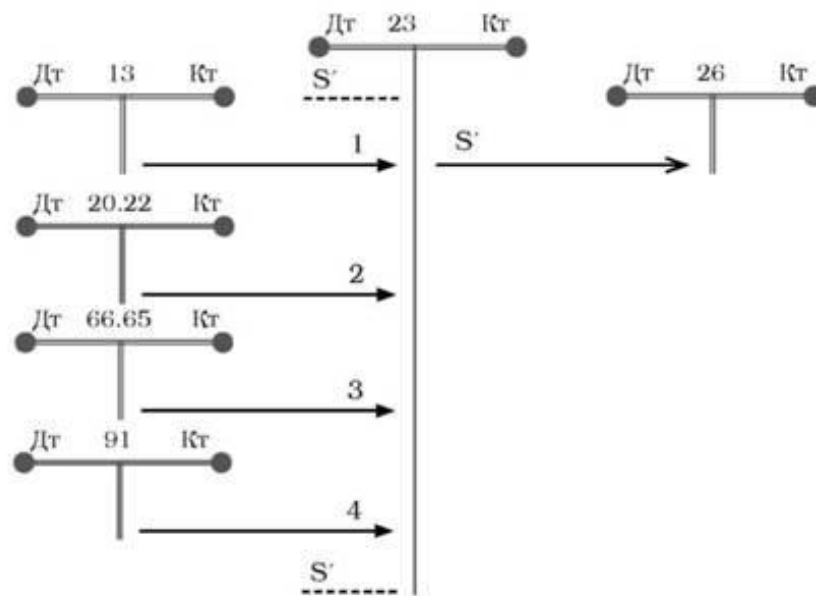

Рис. 2.2. Облікове відображення процесу виробництва [12]

Примітки:

1 - нараховано знос основних засобів, призначених для виробничих потреб згідно із розрахунком бухгалтерії;

2 - списано використані виробничі запаси, МШП на витрати виробництва згідно з накладною на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів;

3 - нараховано заробітну плату робітникам, зайнятим у виробництві продукції, згідно з нарядами та здійснено відрахування на соціальні заходи;

4 - списано розподілені загальновиробничі витрати згідно з розрахунком бухгалтерії;

5 - оприбутковано з цеху № 1 (матеріально відповідальна особа - В.О. Веніченко) на склад (матеріально відповідальна особа - К.А.Капралова) готову продукцію згідно з

накладною;

б - відображено надані послуги стороннім організаціям згідно з рахунком.

Витрати, зібрані на рахунку 91 "Загальновиробничі витрати", наприкінці місяця списуються на дебет рахунка 23 "Виробництво". Після списання і розподілу непрямих витрат на рахунку 91 "Загальновиробничі витрати" сальдо відсутнє. Рахунок закривається і в балансі не відображається. Зібрані на дебеті рахунка 23 "Виробництво" прямі та непрямі витрати складають фактичну собівартість виготовленої продукції. На фактичну собівартість випущеної з виробництва готової продукції складають запис:

Д-т рах. 26 "Готова продукція" - К-т рах. 23 "Виробництво".

Фактичну собівартість продукції визначають тільки наприкінці місяця, тому протягом місяця одержану з виробництва готову продукцію оприбутковують за плановою собівартістю. Це дає можливість простежити рух готової продукції під час здійснення господарських операцій. Наприкінці місяця планову собівартість коригують до фактичної (рис. 2.3).

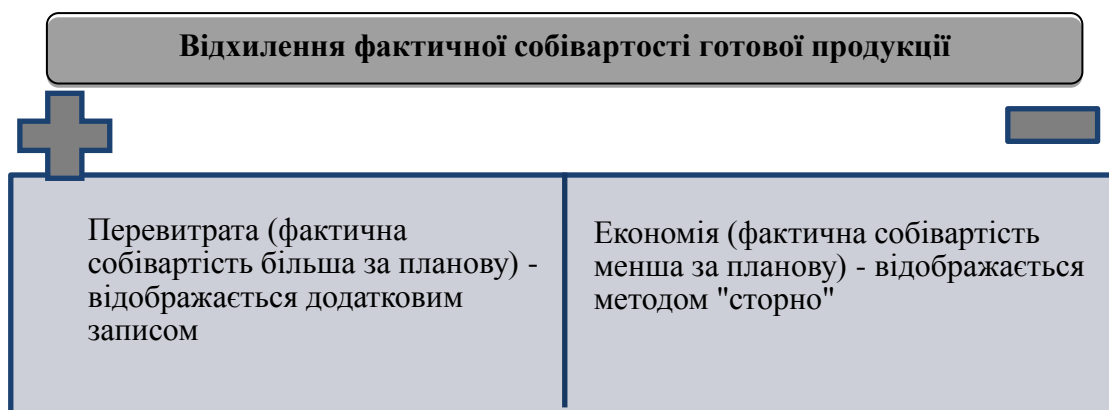

Рис. 2.3. Відхилення фактичної собівартості готової продукції та методи відображення його у бухгалтерському обліку

Джерело: сформовано автором за [13]

Отже, на дебеті рахунків виробництва відображають усі витрати з виробництва продукції, на кредиті - витрати, які ввійшли в собівартість

готової продукції, тобто випуск продукції за її фактичною собівартістю.

Для обліку і узагальнення інформації про витрати підприємства за економічними елементами призначені рахунки класу 8 «Витрати за елементами». Основні вимоги до визнання, складу та оцінки витрат викладені у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».

Облік витрат за елементами ТОВ фірми «Мустанг ЛТД» здійснюють на рахунках: 80 «Матеріальні витрати», 81 «Витрати на оплату праці», 82 «Відрахування на соціальні заходи», 83 «Амортизація», 84 «Інші операційні витрати» – для відображення витрат операційної діяльності; 85 «Інші затрати» – для обліку витрат, пов'язаних з інвестиційною та фінансовою діяльністю, а також інших витрат діяльності.

Витрати операційної діяльності ТОВ фірми «Мустанг ЛТД» групують за такими економічними елементами: матеріальні затрати; витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизація; інші операційні витрати.

До складу елемента «Матеріальні затрати» включається вартість витрачених у виробництві (крім продукту власного виробництва): сировини й основних матеріалів; купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів; палива й енергії; будівельних матеріалів; запасних частин; тари й тарних матеріалів; допоміжних та інших матеріалів. При цьому дебетують рахунок 80 «Матеріальні витрати» і кредитують рахунки: запасів (20-28), розрахунків з різними дебіторами і кредиторами (37, 63, 68).

До складу елемента «Витрати на оплату праці» включається заробітна плата за окладами й тарифами, премії та заохочення, компенсаційні виплати, оплата відпусток та іншого невідпрацьованого часу, інші витрати на оплату праці. При цьому дебетують рахунок 81 «Витрати на оплату праці» і кредитують рахунки 66 «Розрахунки за виплатами працівникам», 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів».

До складу елемента «Відрахування на соціальні заходи» включаються: відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування,

відрахування на індивідуальне страхування персоналу підприємства, відрахування на інші соціальні заходи. При цьому дебетують рахунок 82 «Відрахування на соціальні заходи» і кредитують рахунки 65 «Розрахунки за страхуванням», 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів».

До складу елемента «Амортизація» включається сума нарахованої амортизації основних засобів та інших необоротних матеріальних 333 активів, нематеріальних активів. Нараховану амортизацію відображають за дебетом рахунка 83 «Амортизація» і кредитом рахунка 13 «Знос (амортизація) необоротних активів».

До складу елемента «Інші операційні витрати» включаються витрати операційної діяльності, які не увійшли до складу елементів, наведених вище, зокрема: вартість робіт, послуг сторонніх підприємств; сума податків, зборів (обов'язкових платежів), крім податку на прибуток; втрати від курсових різниць, знецінення запасів, псування цінностей, списання та уцінки активів; сума фінансових санкцій тощо. При цьому дебетують рахунок 84 «Інші операційні витрати» і кредитують різні рахунки: запасів (20-28), коштів (30, 31, 33), розрахунків (34, 36, 37, 62, 63, 68 та ін.).

Рахунки витрат операційної діяльності (80-84) ТОВ фірма «Мустанг ЛТД» веде за власною ініціативою. Відображені суми операційних витрат (матеріальних, витрат на оплату праці, амортизацію, інших операційних) підприємства, які не ведуть рахунків класу 9, списують по кредиту рахунків 80-84 на:

– дебет рахунка 23 «Виробництво» (щомісячно) – в частині прямих і виробничих накладних витрат (загальновиробничих витрат);

– дебет рахунка 79 «Фінансові результати» (в кінці року або щомісяця) – в частині адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат.

ТОВ фірма «Мустанг ЛТД» рахунки 80-84 використовує для узагальнення інформації про витрати за елементами з щомісячним списанням сальдо рахунків у кореспонденції з рахунком 23 і рахунками класу 9 (91, 92,

93, 94).

Рахунок 85 «Інші затрати» призначено для обліку витрат на інвестиційну та фінансову діяльність підприємства, а також інших витрат діяльності. На цьому рахунку також узагальнюється інформація про суму податку на прибуток. Рахунок 85 ведуть виключно лише ті підприємства і організації, які не застосовують рахунки класу 9 «Витрати діяльності». За дебетом рахунка 85 «Інші затрати» відображають суми визнаних витрат в кореспонденції з кредитом рахунків необоротних активів (10, 11, 12, 14-18), запасів (20-28), коштів (30, 31, 33), розрахунків (34- 37, 39, 50, 54, 63, 64, 65, 66, 68).

Сальдо дебетове по рахунку 85 закривається в кінці року або щомісяця в кореспонденції з дебетом рахунка 79 «Фінансові результати».

Облік операцій на рахунках класу 8 «Витрати за елементами» ведуть у Журналі 5А та Головній книзі.

Основними первинними документами при відображенні витрат ТОВ фірми «Мустанг ЛТД» є: вимоги-накладні, накладні, наряди на виконання робіт, табелі, прибуткові ордери, рахунки-фактури, авансові звіти, видаткові касові ордери, довідки бухгалтерії, відомості розподілу витрат, акти прийому виконаних робіт та ін.

Бухгалтерський документ – це письмове підтвердження факту здійснення господарської операції певної форми й змісту.

До бухгалтерських документів ставлять наступні вимоги:

1) наявність обов'язкових реквізитів: назва документа; дата і місце складання; назва підприємства; зміст і обсяг господарських операцій, одиниця вимірювання господарської операції; посади осіб, відповідальних за здійснення операції, і правильність її оформлення; особистий підпис та інші дані, що ідентифікують особу;

2) забезпечення контролю за господарськими операціями;

3) чіткість;

4) компактність;

5) можливість обробки.

Основним напрямом удосконалення форм первинних документів є їх уніфікація і стандартизація. Цьому сприяє заміна разових документів накопичувальними, застосування документів тривалого використання, реєстрація операцій безпосередньо в реєстрах, створення комплексних документів. В умовах використання комп'ютерів первинні дані слід формувати безпосередньо на технічних носіях, широко використовувати автоматичну фіксацію первинних даних.

ТОВ фірма «Мустанг ЛТД» складає такі первинні документи (додатки Е-К) як:

- видаткова накладна – підтверджує факт отримання або передачі товарів чи послуг; її форма не є офіційно затвердженою;

- товарно-транспортна накладна – застосовується у тому випадку, якщо під час купівлі чи продажу були використані послуги транспортної компанії, а саме – допомога з перевезенням того чи іншого товару. Форма затверджена;

- акт про виконані роботи – фіксує факт того, що роботи були закінчені, і замовник прийняв їх. Форма затверджена;

- прибутковий та видатковий касові ордери – фіксують надходження або видачу готівки до чи з каси. Форма затверджена;

- рахунок-фактура – відображає господарську операцію щодо постачання товарів чи послуг. Форма рахунку-фактури є затвердженою;

Всі первинні документи обов'язково перевіряють працівники бухгалтерської служби за змістом і формою – здійснюється перевірка наявності всіх обов'язкових реквізитів, математична перевірка показників.

Зберігання документів відіграє значну роль у справі правильної організації бухгалтерського обліку. Раціональна система зберігання забезпечує не лише цілісність у зберіганні документів протягом встановлених законом термінів, а й можливість користування ними у будь-який момент для отримання різноманітних довідок.

На ТОВ «Мустанг ЛТД» первинні документи та облікові регістри, що пройшли обробку та бухгалтерські звіти, зберігаються у бухгалтерії у зачинених шафах під відповідальністю головного бухгалтера. Бланки суворої звітності зберігаються в сейфі, що забезпечує їх збереження.

На етапі підсумкового обліку використовують два види носіїв: звітні форми і розрахункові таблиці.

2.3. Порядок калькулювання собівартості продукції ТОВ фірма «Мустанг ЛТД»

Загальновиробничі витрати поділяються на змінні (які залежать від обсягу виробництва) і постійні (сума яких не залежить від обсягу виробництва). Витрати, пов'язані з операційною діяльністю підприємства, які не входять до собівартості реалізованої продукції розподіляються по рахунках 92 “Адміністративні витрати”, 93 “Витрати на збут”, 94 “Інші витрати операційної діяльності” [2].

На рис. 2.4 показано алгоритм розподілу витрат.

Входять до складу собівартості реалізованої продукції у період їх виникнення
Д-т 90 К-т 91

Рис. 2.4. Алгоритм розподілу витрат на ТОВ фірма «Мустанг ЛТД»

Джерело: створено на основі джерела [14]

На підприємстві ТОВ фірма «Мустанг ЛТД» для розподілу загальновиробничих витрат (ЗВВ) застосовують об'єм виробництва у натуральному вираженні. Наприклад, до плану на звітний рік передбачено об'єм виробництва 1953 тис. тон. ЗВВ за річним кошторисом становлять 13679,57 грн. Наведемо розподіл загальновиробничих витрат. Вихідні дані та фактичні показники за відповідний звітний період характеризуються у приведеній нижче табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Розподіл загальновиробничих витрат на ТОВ фірма «Мустанг ЛТД»

Вихідні дані	Величина	№ рядка
База розподілу за нормальної потужності – обсяг діяльності	2000	1
Загальновиробничі витрати всього	15000	2
Змінні загальновиробничі витрати	10000	3
Постійні загальновиробничі витрати	4000	4
Змінні витрати на одиницю обсягу діяльності – ряд. 3: ряд. 1	5	5
Постійні загальновиробничі витрати на одиницю обсягу діяльності - ряд. 4: ряд. 1	2	6
Фактичний обсяг діяльності за період	1953	7
Фактичні загально виробничі витрати за період, у тому числі:	13679,57	8
Змінні	8978,57	9
Постійні (ряд. 8 - ряд. 9)	4701,00	10

Джерело: розраховано за даними ТОВ

Розрахунок розподілу загальновиробничих витрат матиме такий вигляд (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Розрахунок розподілу загальновиробничих витрат на ТОВ фірма
«Мустанг ЛТД»**

Види ЗВВ	Методика розрахунку	Величина	Сума, грн.	Рахунок витрат
Змінні		8978,57	12884,57	Рахунок 23 “Виробництво”
Постійні розподілені	ряд. 6 × ряд. 7	3906,00		
Постійні нерозподілені	ряд. 10 -(ряд. 6 × ряд. 7)	795,00	795,00	Рахунок 90 “Собівартість реалізації”

Джерело: розраховано за даними ТОВ

Так як загальновиробничі витрати підсумовуються та відображаються у бухгалтерському обліку на ТОВ фірма «Мустанг ЛТД» за квартал, то для того щоб знайти їх за один січень місяць, розподілимо відому суму за перший квартал пропорційно основній заробітній платі робочих, зайнятих виробництвом продукції.

Це один з чотирьох методів розподілу загальновиробничих витрат запропонованих пунктом 34 Рекомендацій № 47.

Загальновиробничі витрати за перший квартал становлять 12884,57 грн. Розподіл суми ЗВВ по місяцях виконаємо у табл. 2.3 згідно з пунктом 16 НП(С)БО16 і додатком № 1 до вказаного стандарту.

Таблиця 2.3

**Розподіл загальновиробничих витрат на ТОВ фірма «Мустанг
ЛТД» за 1-й квартал 2023 року**

Місяць 1-го кварталу	Сума основної заробітної плати, грн.	Сума ЗВВ, грн.
Січень	22817,76	4421,16 [12884,57 : 66497,67 × 22817,76]
Лютий	21888,00	4241,01 [12884,57 : 66497,67 × 21888,00]
Березень	21791,91	4222,39 [12884,57 : 66497,67 × 21791,91]
Всього:	66497,67	12884,57

Джерело: розраховано за даними ТОВ

У результаті отримана сума ЗВВ за перший місяць звітнього року. Вона

дорівнює 4421,16 грн. і включає витрати на усі виробни періоду.

Якщо порівняти розміри нормативної та фактичної собівартості, то помітно, що остання значно більша. Для аналізу та знаходження причини цієї різниці скористаємося табл. 2.4, у якій порівняємо обидва види виробничої собівартості за статтями витрат.

Отже, загальна фактична виробнича собівартість збільшилася на 250,85 грн. у порівнянні з нормованою. Зросли майже усі основні витрати: на паливо та електроенергію, причиною цьому стало різке та значне підвищення цін на ринку; зросла заробітна плата, що спричинило й ріст відрахувань до фондів соціального страхування.

Таблиця 2.4

**Порівняння планової та фактичної собівартостей продукції на
ТОВ фірма «Мустанг ЛТД»**

Стаття калькуляції Вид собівартості	Сировина та матеріали	Паливо і електро Енергія	Заробітна плата	Відрахува ння на соц. страх.	Загально виробни чі витрати		Всього
Планова	7053,75	724,20	159,84	61,40	95,22	...	8294,90
Фактична	5053,51	1276,41	1008,03	387,23	185,05	...	8545,74
Різниця:	-2000,24	+552,21	+848,19	+325,83	+89,83		+250,85

Джерело: розраховано за даними ТОВ

Це говорить про покращення економічного становища на підприємстві та веде за собою благоустрій та покращення життєвого рівня робітників, збільшуються надходження до державного бюджету. З врахуванням того, що підприємство весь час розвивається та вдосконалюється, зростають і різноманітні витрати пов'язані з цим. Причиною зменшення витрат на сировину та матеріали можна вважати покращення та модернізацію виробничого устаткування – більш економніший режим.

Собівартість продукції відіграє важливу роль в фінансово-господарській діяльності підприємства. Це зумовлено тим, що від

правильності й своєчасності визначення фактичної собівартості продукції безпосередньо залежить своєчасність і ефективність управлінських рішень, правильність визначення пріоритетів подальшого розвитку виробництва, від того, наскільки правильно буде сформовано собівартість продукції і визначено валовий і оподатковуваний прибуток, може залежати взагалі фінансовий стан підприємства.

Наведемо приклад формування собівартості реалізованої продукції.

Відповідно до звіту про фінансові результати за 2020 рік, собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) становить 202,8 тис. грн. Згідно звіту за 2019 рік, собівартість дорівнює 358,8 тис. грн. Судячи із фінансового звіту за 2018, собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) становить 408,3 тис. грн – рис. 2.5.

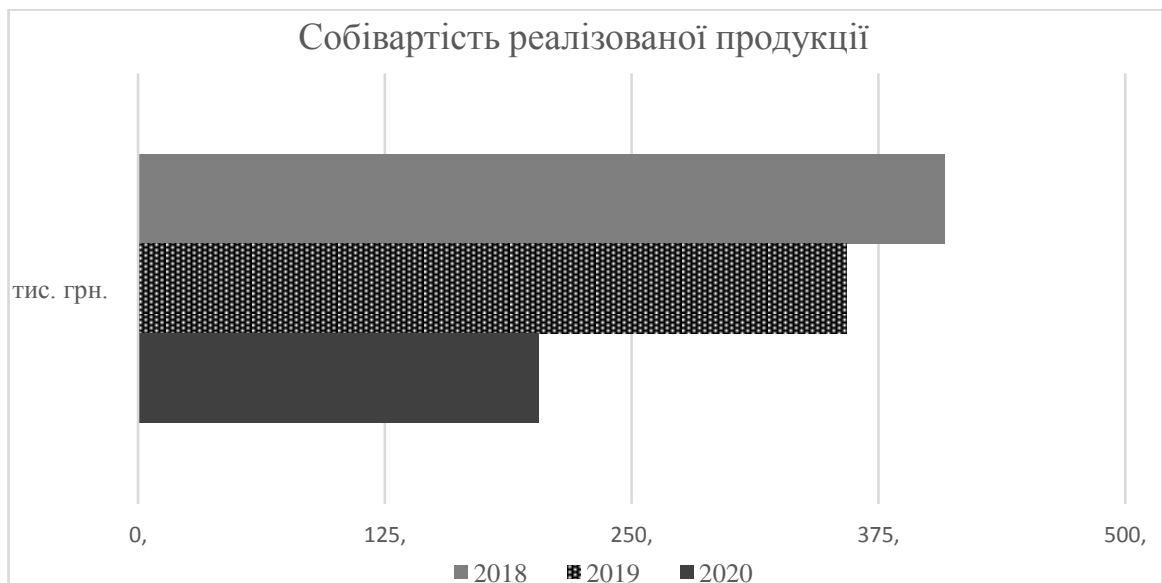

Рис. 2.5. Собівартість реалізованої продукції

Джерело: сформовано автором на основі даних ТОВ (дод. А, Б, В)

Собівартість 1 т крихти, гранул та порошку з травертину, екаусину, граніту, порфіру, базальту, пісковіку та іншого каменю за 2019-2020 рр. Розрахунки проведено за формулою (2.1).

$$\text{Сод.} = \frac{\text{Вартість реалізованої продукції}}{\text{К-ть виробленої продукції}}; \quad (2.1)$$

$$\text{Сод. 2019р.} = \frac{101,3 \text{ тис. грн}}{0,8 \text{ тис. т}} = 126,63 \text{ грн/т};$$

$$\text{Сод. 2020р.} = \frac{156 \text{ тис. грн}}{1,2 \text{ тис. т}} = 130 \text{ грн/т.}$$

Собівартість 1 т пісків будівельних таких як глинисті, каолінові, полевошпатові (крім кременистих та металоносних пісків) за 2019-2020 рр.

$$\text{Сод. 2019р.} = \frac{371,6 \text{ тис. грн}}{1,5 \text{ тис. т}} = 247,73 \text{ грн/т};$$

$$\text{Сод. 2020р.} = \frac{192,1 \text{ тис. грн}}{0,7 \text{ тис. т}} = 274,43 \text{ грн/т.}$$

Хоча за звітні періоди загальна собівартість продукції зменшується, це не свідчить про оптимізацію виробничого процесу, оскільки собівартість однієї тони як каменю, так і піску зростає. Отже підприємство зменшує обсяги видобування даних ресурсів. Однією із причин є пандемія Covid-19 та умови локдауну на території країни.

Собівартість однієї тони крихти, гранул та порошку з травертину, екаусину, граніту, порфіру, базальту, пісковіку та іншого каменю за 2019-2020 рр. зросла на 3,17% (формула 2.2):

$$\Delta \text{Сод.} = 100 * \frac{130 \text{ тис. грн}}{126,63 \text{ тис. грн}} - 100\% = 3,17\%; \quad (2.2)$$

Собівартість однієї тони пісків будівельних таких як глинисті, каолінові, полевошпатові (крім кременистих та металоносних пісків) за 2019-2020 рр. зросла на 10,37%:

$$\Delta \text{Сод.} = 100 * \frac{273,43 \text{ тис. грн}}{247,73 \text{ тис. грн}} - 100\% = 10,37\%.$$

У 2019 році ТОВ фірма «Мустанг ЛТД» виробила 2,3 тис. т. продукції, яку у повному обсязі реалізувала за 472,9 тис. грн. У 2020 році вироблено було 1,9 тис. т. продукції і реалізовано за 348,1 тис. грн. Звітність за дані періоди можна подивитися у додатках Г, Д.

Отже, облік формування витрат і калькулювання собівартості продукції є невід'ємним елементом управління підприємством. Він дозволяє підприємству більш точно визначати вартість виробництва продукції, оптимізувати виробничі процеси та ефективно формувати ціну своєї продукції.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Удосконалення обліку витрат підприємства і калькулювання собівартості продукції

Питання удосконалення обліку витрат підприємства і калькулювання собівартості продукції виступає в умовах сьогодення важливим науково-практичним завданням.

Це пов'язано перш за все з тим, що саме удосконалення обліку витрат підприємства і калькулювання собівартості продукції чинить прямий вплив на зниження собівартості продукції, а отже на збільшення прибутку підприємства.

У табл. 3.1 проведемо аналіз факторів 1 (виручки від реалізації та середньої величини оборотних активів) і 2 порядку (середніх залишків матеріальних оборотних активів) на оборотність оборотних активів в разях. Для цього визначимо скориговану оборотність оборотних активів: $381/140 = 2,7$ обороту.

Таблиця 3.1

Розрахунок впливу факторів на коефіцієнт оборотності оборотних активів ТОВ фірма «Мустанг ЛТД» за 2021 – 2022 рр.

Фактори	Розрахунок	Рівень впливу факторів
1. Зміна середньої величини оборотних активів	2,7 - 3,8	-1,1
1.1. Матеріальних оборотних активів	-38,5 / 39 x (1,1)	+1,1
2. Зміна виручки від реалізації	3,6 - 2,7	+0,9
Разом	0,9-1,1	-0,2

Джерело: розраховано автором

На підставі даних табл. 3.1 можна зробити висновок, що зростання середньої величини оборотних активів ТОВ фірма «Мустанг ЛТД» привів до уповільнення оборотності оборотних активів на 1,1 оборотів.

Зміна матеріальних оборотних активів вплинуло в бік прискорення оборотності оборотних активів. Зростання суми виручки від реалізації зумовило прискорення оборотності оборотних активів на 0,9 п.

Основними факторами, що впливають на уповільнення або прискорення оборотності оборотних активів є:

- масштаб її діяльності (малий бізнес, середній, великий);
- характер бізнесу або діяльності, тобто галузева належність суб'єкта господарювання (торгівля, промисловість, будівництво тощо);
- тривалість виробничого циклу (кількість і тривалість технологічних операцій по виробництву продукції, надання послуг, виконання робіт);
- кількість і різноманітність споживаних видів ресурсів;
- географія споживачів продукції, постачальників і суміжників;
- система розрахунків за товари, роботи, послуги;
- платоспроможність клієнтів;
- якість банківського обслуговування;
- темпи зростання виробництва і реалізації продукції;
- частка доданої вартості в ціні продукту;
- облікова політика організації;
- кваліфікація працівників;
- інфляція.

Отже, найважливішим фактором підвищення ефективності використання оборотних активів є прискорення їх оборотності. Основними напрямками прискорення оборотності оборотних активів є:

- скорочення тривалості виробничого циклу;
- правильна організація роботи з матеріально-технічного забезпечення;
- недопущення утворення зайвих і непотрібних запасів;
- вивчення платоспроможності покупців і своєчасні заходи щодо стягнення дебіторської заборгованості;

- поліпшення претензійної роботи, застосування встановлених законом або обумовлених договором економічних санкцій до неакуратних платників;
- скорочення термінів оборотності за всіма фазами кругообігу засобів;
- запобігання використанню власних оборотних коштів на позапланові цілі [4].

Головну роль для конкурентоспроможності сучасного підприємства відіграє економічний механізм використання матеріальних оборотних активів, оптимізація джерел фінансування і ефективності їх використання. Без ефективного управління матеріальними оборотними активами неможливо реалізувати довгострокові фінансові стратегії сучасного підприємства.

Слід постійно аналізувати склад матеріальних оборотних активів в розрізі динаміки, оцінювати їх структурні зміни, ефективність використання за роками та розробляти їх напрямки оптимізації. У зарубіжній практиці управлінню оборотними активами приділяється значно більше уваги, ніж в Україні.

Основними напрямками оптимізації матеріальних оборотних активів виділяють такі: оптимізація управління дебіторською заборгованістю, оптимізація формування товарно-матеріальних запасів.

Важливо застосовувати портфельний підхід до управління матеріальними оборотними активами, дебіторською заборгованістю, поточними зобов'язаннями, впроваджувати узгодження сучасних методик управління грошовими коштами та поточними фінансовими інвестиціями та водночас використовувати такі методи логістичного управління запасами, які б відповідали специфіці функціонування українських підприємств.

Також з метою підвищення ефективності процесу управління матеріальними оборотними активами необхідно синтезувати всі наявні методичні підходи, які повинні взаємно доповнювати один одного, забезпечувати при цьому не тільки комплексний, послідовний, але й гнучкий

механізм оцінки ефективності використання матеріальних оборотних активів.

Крім того, для удосконалення аналізу ефективності використання матеріальних оборотних активів доцільно застосовувати економіко-математичні методи.

Таким чином, підсумовуючи наведене вище доречно надати графічну інтерпретацію шляхів удосконалення аналізу ефективності використання матеріальних оборотних активів за допомогою економіко-математичних методів (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Шляхи удосконалення планування оборотних активів на ТОВ фірмі «Мустанг ЛТД» за допомогою економіко-математичних методів

Джерело: сформовано автором

Запропоновані шляхи удосконалення аналізу ефективності використання матеріальних оборотних активів за допомогою економіко-математичних методів носять універсальний характер та можуть бути застосовані на будь-яких підприємствах.

Головною проблемою управління витратами на підприємствах добувного бізнесу є формування витрат на утримання запасів продукції. Визначення переліку витрат, що входять до складу прямих витрат на утримання запасів та інших витрат.

Більшість авторів вважають головним завданням управління витратами створення системи обліку, що дозволяє отримати достовірні дані про витрати компанії на виробництво продукції, утримання підрозділів, а також на виконання різних бізнес-процесів [4]. Для цього необхідно послідовне виконання наступних кроків:

1. Визначення джерел інформації про витрати компанії
2. Угрупування однорідних витрат
3. Розробка плану рахунків для управлінського обліку
4. Створення типових форм звітності.

Усе це нині застосовується у сфері бізнесу, і розглядати окремо кожен етап немає сенсу. Для сфери добувного бізнесу особливістю є процес формування витрат на утримання запасів продукції, визначення переліку витрат, що входять до складу прямої витрат на утримання запасів та інших витрат.

Ще одна проблема управління на підприємствах добувної галузі – аналіз витрат та фінансових результатів. Завдання і основна мета будь-якого підприємства - підвищення капіталізації, тобто. збільшення вартості бізнесу (збільшення віддачі із вкладених коштів). Цей показник вимірюється рентабельністю власного капіталу. Рентабельність власного капіталу є добуток рентабельності продажів з чистого прибутку, коефіцієнта оборотності оборотних активів та МВК (мультиплікатора власного капіталу).

Рентабельність продажів з чистого прибутку дорівнює рентабельності

продажів, зменшена на величину прибуток. Рентабельність продажів безпосередньо залежить від величини виручки та питомих витрат на одиницю продукції. Ціна продажу формується з повної витрат на утримання запасів, рентабельності продажу та величини очікуваного прибутку. Таким чином, збільшення продажної ціни веде до збільшення рентабельності продажів, але при цьому найчастіше це супроводжується зниженням виручки та, відповідно, зниження прибутку. Проблеми аналізу витрат та фінансових результатів ведуть до нерозуміння того, за рахунок чого той чи інший результат діяльності було досягнуто, до ризику невиявлення проблем менеджменту на підприємстві та відсутності прийняття якісних управлінських рішень.

Ще одне завдання, що займає далеко не останнє місце, - це оптимізація витрат добувного бізнесу.

У посткризових умовах велику популярність набирають методи боротьби із кризою. Антикризові менеджери пропонують різні способи подолання проблеми. Одним із ефективних заходів є оптимізація витрат шляхом зниження витрат на утримання запасів товару чи послуги [23].

Перш ніж знижувати витрати, необхідно позначити, які витрати існують на підприємстві. У добувному бізнесі, втім як і в будь-якому іншому, виділяють такі статті витрат: матеріальні, витрати на заробітну плату, податкові та соціальні платежі, витрати на рекламу, утримання приміщення та обладнання та інші витрати.

Якщо розглядати зниження матеріальних витрат, можна назвати кілька способів. По-перше, перехід на дешевші продукти, але не за рахунок зниження якості, а за рахунок перегляду асортименту меню. У період кризи рівень запитів споживачів дещо знижується, тому є сенс відмовитися від «високої кухні», тобто виключити з меню ексклюзивні страви, для яких необхідно завжди мати в запасі дорогі рідкі продукти. Через низький попит ці продукти залежать на складі, і часто їх доводиться просто викидати. Якщо відмова від ексклюзивних страв неможлива через специфіку підприємства,

необхідно переглянути технологію зберігання та обробки даних продуктів. Можливо, має сенс придбати сучасне холодильне обладнання, яке дозволить довше зберігати дорогі продукти. Також необхідно включити в меню кілька ексклюзивних страв з використанням того самого продукту, щоб збільшити їх реалізацію.

Також необхідно переглянути умови договорів із постачальниками, варіанти різних знижок. Наприклад, постачальники алкоголю пропонують хороші бонуси за розширення асортименту будь-якої торгової марки, висування її на перші позиції в меню.

Витрати утримання персоналу також можна знизити кількома способами. По-перше, за рахунок перерозподілу обов'язків та зміни робочого часу.

Також можна переглянути структуру фонду оплати праці, знизити не основну заробітну плату, а компенсаційні та стимулюючі виплати, якщо такі є в організації.

Поруч із зниженням витрат за оплату праці знижуються податкові відрахування. Також податкові витрати можна знизити шляхом зміни податкового режиму. При правильному розрахунку та плануванні можна вибрати оптимальний режим між традиційним, спрощеним оподаткуванням та поставленим податком.

Можна переглянути використання приміщень і у разі оренди відмовитися від зайвих площ. Також можна переглянути технологію приготування деяких страв, за рахунок чого знизити витрати на утримання приміщення та обладнання (витрати на електрику, воду).

Крім того в роботі з метою зниження витрат на утримання запасів продукції ТОВ фірми «Мустанг ЛТД» пропонується впровадити систему внутрішнього контролю в діяльність добувного закладу.

Система внутрішнього контролю - цей термін визначає всі внутрішні правила і процедури контролю, упроваджені керівництвом для досягнення поставленої мети - забезпечення (у межах можливого) стабільного і

ефективного функціонування підприємства.

Головними функціями системи внутрішнього контролю є:

- контроль за формуванням витрат по місцях їх виникнення, основними технологічними процесами і окремими видами діяльності підприємства;
- виявлення відхилень від затверджених кошторисів і нормативів, аналіз їх причин, встановлення винних в цьому осіб;
- пошук внутрішніх резервів поліпшення фінансово-господарської діяльності підприємства;
- контроль за дотриманням податкового законодавства;
- проведення ревізій і перевірок діяльності структурних підрозділів з метою забезпечення ефективності їх роботи і точності бухгалтерських даних про збереження активів підприємства;
- складання і надання висновків і звітів про проведені перевірки, забезпечення необхідною інформацією керівництва ТОВ «Мустанг».

Тому рекомендується залучити до цієї діяльності позаштатного аудитора (рис. 3.2.).

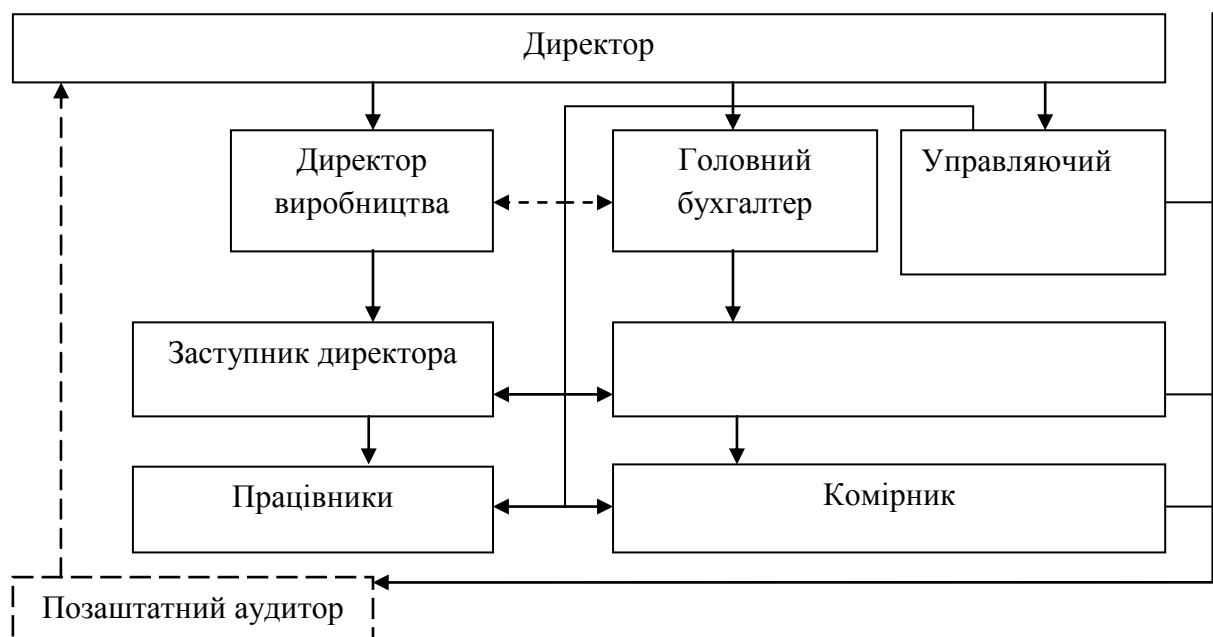

Рис. 3.2. Структура системи управління внутрішнього контролю витрат
Джерело: запропоновано автором

Утримувати аудитора у штаті підприємства не доцільно в зв'язку з невеликим масштабом добувного підприємства. Тому доречно користуватись послугами саме позаштатного аудитора.

Крім того, рекомендується основну заробітну платню враховувати виходячи з кінцевого продукту. Це дасть можливість визначати відхилення по обліковим документам. Для чіткого розподілу заробітної платні на конкретний вид продукції доцільно облік витрат на заробітну платню вести по кінцевій операції, або кінцевому продукту.

Враховуючи невелику питому вагу накладних витрат на утримання запасів готової продукції доцільно щомісячно по кожному виду витрат визначати відхилення в розрізі кожного об'єкту контролю.

Запропонований варіант контролю дозволить здійснити контроль як по ділянках добувного виробництва, так і по однорідних групах продукції, що позитивно вплине на об'єктивність формування витрат на утримання запасів готової продукції.

3.2. Автоматизація обліку і процесу виробництва продукції

Протягом останніх років все ширше використання перспективних ІТ-технологій зумовило не лише численні переваги, а й цілу низку проблем. Зокрема, істотно підвищився рівень інформаційного негативного впливу на процеси збереження та розповсюдження інформації, зросла чисельність нових загроз інформаційній безпеці, таких як нові форми кібератак.

Сьогодні більшість суб'єктів господарювання використовують комп'ютеризовану форму ведення бухгалтерського обліку, яка передбачає використання спеціалізованого програмного забезпечення та технічних засобів. При цьому в комп'ютерних системах зберігаються і обробляються великі обсяги облікової інформації, будь-який збій може привести до надмірних витрат, недостатніх доходів, втрати активів, санкцій тощо. Тому

головним пріоритетом захисту облікової інформації на підприємстві є розроблення заходів, спрямованих на збереження інформації, що міститься у комп'ютерних базах підприємства.

Під захистом облікової інформації розуміється стан її захищеності від випадкових або навмисних впливів природного або штучного характеру, що можуть привести до нанесення шкоди власникам або користувачам цієї інформації.

До суто технічних засобів захисту бухгалтерської інформації в автоматизованій системі науковці відносять шифрування документів [8, с. 136; 10, с. 22]. На технологічному рівні заходами з кібербезпеки можуть бути контроль доступу до облікових даних, управління та безпека авторизації облікової інформації.

Деякі засоби захисту передбачає програмне забезпечення бухгалтерського обліку. Так, у програмних продуктах «Соната», «М.Е.Дос» така система має вигляд паролю і кода доступу для входу в програму. Бухгалтерська система «М.Е.Дос» підтримує всі формати електронних документів, а саме: договори, акти виконаних робіт, податкові накладні та звітність. А для надання юридичного статусу електронним документам потрібно мати електронний цифровий підпис (ЕЦП). Передача документа контрагенту відбувається в зашифрованому вигляді, тож отримати документ може виключно той, кому він призначений. Звіти передаються за допомогою прямого з'єднання, що гарантує миттєву захищену доставку. М.Е.Дос також підтримує роботу із ЕЦП на захищених носіях, а можливість створення архіву програми збереже всі електронні документи протягом потрібного часу.

Зрозуміло, що неможливо досягти стовідсоткової безпеки захисту облікових даних. Проте індивідуальна відповідальність кожного працівника бухгалтерської служби є найпершим і найпростішим фактором, який сприяє захисту цінної облікової інформації. Таким чином, на кожному підприємстві повинна бути створена програма визначених дій, спрямованих

на створення кіберзахисту облікової інформації, сфера застосування якого поширюється на людські ресурси і не обмежується винятково технологічними аспектами.

Оперативність і ефективність контролю формування собі вартості добувної продукції залежить від рівня автоматизації робіт. Своєчасне формування облікових документів можливо тільки за умови інтегрованої обробки інформації із застосуванням сучасних ПЕВМ за допомогою автоматизованих робочих місць бухгалтерів (АРМ) і на основі локальних обчислювальних мереж.

Автоматизована обробка даних контролю формування витрат на утримання запасів добувної продукції дасть можливість об'єднати процес введення, обробки, зведення інформації і відображати динаміку формування виробничих витрат і витрат на утримання запасів добувної продукції як по окремих об'єктах, так і по місцях виникнення і центрах відповідальності.

З метою удосконалення контролю формування витрат на утримання запасів витрат добувних страв автор пропонує схему контролю витрат на АРМ головного бухгалтера (рис. 3.3), застосування якої дозволить оперативно контролювати собівартість напівфабрикатів, які передаються, виявляти відхилення від норм по центрах відповідальності і видам продукції.

Реєстрація господарських операцій по місцях їх виникнення повинна здійснюватися на першому рівні функціонування АРМ оператора (бухгалтера) структурного виробничого підрозділу (ділянки, цеху, складу). На цьому рівні здійснюються автоматизований оперативний облік, обробка вхідних даних і формуються файли з узагальненою інформацією про витрати виробництва окремих видів добувної продукції. Аналітичний і синтетичний облік показників, одержаних з єдиної бази даних у обліково-економічній інформації, слід здійснювати на другому рівні в межах АРМ по предметним ділянкам обліку (по обліку витрат на придбання ресурсів, обліку витрат по переробці сировини і матеріалів).

На цьому рівні формуються запити на отримання витікаючих

документів (машинограм), оцінюються повнота і якість облікової інформації. Формування фактичної витрат на утримання запасів готової продукції в цілому по підприємству, складання звітної і нормативної калькуляції виробничої і повної витрат на утримання запасів продукції здійснюються на третьому рівні АРМ головного бухгалтера за допомогою обліково-економічної інформації, одержаної в режимі запиту з інтегрованої бази даних.

Рис. 3.3. Запропонована схема контролю витрат виробництва добувної продукції на АРМ третього рівня

Джерело: створено автором на основі джерела [11]

Ця інформація також поступає в єдину базу даних, звідки може використовуватися для потреб як зовнішніх (складання податкової і

фінансової звітності), так і внутрішніх (контроль формування собівартості) користувачів.

Застосування запропонованих алгоритмів автоматизації надасть можливість значно підвищити оперативність контролю формування витрат на утримання запасів готової продукції, що позитивно вплине на процес зниження витрат на утримання запасів добувного підприємства.

ВИСНОВКИ

Встановлено, що погляди на трактування поняття «витрати» достатньо різні, але їх можна згрупувати наступним чином: витрати як зменшення активів, або збільшення зобов'язань; витрати як вартість спожитих ресурсів.

Трактування витрат як зменшення активів, або збільшення зобов'язань, на думку автора, відображає вже наслідок їх здійснення. Тому доцільніше трактувати витрати саме як вартісний вираз спожитих ресурсів всіх видів.

З урахуванням зазначеного, зроблено висновок, що витрати – це сукупність спожитих ресурсів будь-якого типу, що має вартісний вираз та супроводжується зменшенням активів, або збільшенням зобов'язань.

Метою обліку собівартості продукції є своєчасне, повне і достовірне визначення фактичних витрат, пов'язаних з виробництвом продукції, а також контроль за використанням матеріальних, трудових і грошових ресурсів та інших витрат. Дані обліку витрат на виробництво продукції використовуються для визначення результатів діяльності структурних підрозділів і підприємства в цілому, фактичної ефективності організаційно-технічних заходів, спрямованих на розвиток і вдосконалення виробництва, для планово-економічних і аналітичних розрахунків.

На нашу думку, метод обліку витрат на виробництво та метод калькуляції собівартості продукції – це тісно взаємопов'язані аспекти організації та технічної основи реалізації методології обліку. Методом обліку виробничих витрат та калькулювання собівартості продукції є процес відображення операцій про виробництво та випуск продукції у первинних документах, а також її оцінки, угруповання витрат та обчислення собівартості окремих видів продукції та їх калькуляційних одиниць за допомогою відповідних прийомів.

Законодавче забезпечення обліку витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції – це сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі, Міністерства фінансів України, інших

міністерств та відомств, і, власне, кожного підприємства зокрема, які забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку та фінансової звітності в нашій державі.

ТОВ фірма «Мустанг ЛТД» є юридичною особою, знаходиться на загальній системі оподаткування, але не є платником ПДВ.

На підприємстві ТОВ фірма «Мустанг ЛТД» для розподілу загальноновиробничих витрат (ЗВВ) застосовують об'єм виробництва у натуральному вираженні. Так як, загальноновиробничі витрати підсумовуються та відображаються у бухгалтерському обліку на ТОВ фірма «Мустанг ЛТД» за квартал, то для того щоб знайти їх за один січень місяць, розподілимо відому суму за перший квартал пропорційно основній заробітній платі робочих, зайнятих виробництвом продукції.

З метою удосконалення контролю формування витрат на утримання запасів витрат добувних страв пропонуємо схему контролю витрат на АРМ головного бухгалтера, застосування якої дозволить оперативно контролювати собівартість напівфабрикатів, які передаються, виявляти відхилення від норм по центрах відповідальності і видам продукції.

Реєстрація господарських операцій по місцях їх виникнення повинна здійснюватися на першому рівні функціонування АРМ оператора (бухгалтера) структурного виробничого підрозділу (ділянки, цеху, складу). На цьому рівні здійснюються автоматизований оперативний облік, обробка вхідних даних і формуються файли з узагальненою інформацією про витрати виробництва окремих видів добувної продукції. Аналітичний і синтетичний облік показників, одержаних з єдиної бази даних у обліково-економічній інформації, слід здійснювати на другому рівні в межах АРМ по предметним ділянкам обліку (по обліку витрат на придбання ресурсів, обліку витрат по переробці сировини і матеріалів).

Застосування запропонованих алгоритмів автоматизації надасть можливість значно підвищити оперативність контролю формування витрат на утримання запасів готової продукції, що позитивно вплине на процес

зниження витрат на утримання запасів добувної продукції.

Також з метою підвищення ефективності процесу управління матеріальними оборотними активами необхідно синтезувати всі наявні методичні підходи, які повинні взаємно доповнювати один одного, забезпечувати при цьому не тільки комплексний, послідовний, але й гнучкий механізм оцінки ефективності використання матеріальних оборотних активів.

Крім того, для удосконалення аналізу ефективності використання матеріальних оборотних активів запропоновано застосовувати економіко-математичні методи.

Обґрунтовано графічну інтерпретацію шляхів удосконалення аналізу ефективності використання матеріальних оборотних активів за допомогою економіко-математичних методів. Запропоновані шляхи удосконалення аналізу ефективності використання матеріальних оборотних активів за допомогою економіко-математичних методів носять універсальний характер та можуть бути застосовані на будь-яких підприємствах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз господарської діяльності в промисловості. За заг. ред. В.І. Стражева. 6-е вид., 2014. 480 с.
2. Багрій К.Л. Особливості аналізу ефективності використання матеріальних запасів підприємства. *Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. Вип. 4(25): Ч. 1. Луцьк, 2019. С. 52–57.
3. Безверхий К. Порядок складання спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2018. № 11-12. С. 40-50.
4. Безверхий К.В. Міжнародні стандарти фінансової звітності для малих та середніх підприємств: Практичний посібник. К.: ЦУЛ, 2016, 228 с.
5. Бержанір І.А., Демченко Т.А., Кістол А.А. Проблеми та напрями вдосконалення обліку виробничих запасів. *Економічний простір*. 2016. № 107. С. 161–168.
6. Бессонова С. І. Складання фінансової звітності за міжнародними стандартами фінансової звітності : навч. посіб.. Маріуполь : ПДТУ, 2016. 235 с. URL: <http://eir.pstu.edu/handle/123456789/8226>.
7. Богуцька Л. Т. Актуальні питання підготовки фінансової звітності за МСФЗ: завдання та виклики сучасності. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/217.pdf
8. Бондаренко Н.М., Таран В.В. Методичні аспекти формування у звітності інформації про фінансові результати за П(С)БО ТА МСФЗ. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/714299.pdf>
9. Гальченко Л., Саєнко О. Нормативно-правове регулювання формування фінансової звітності в Україні. *Матеріали конференцій МЦНД*, 2020. 27-28. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/mcnd/article/view/1419>
10. Голов С. Вдосконалення бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні в контексті євроінтеграції. *Бухгалтерський облік і аудит*.

1/2014. С. 3-17.

11. Гольцова С.М., Плікус І.Й. Звітність підприємств (фінансова, статистична, консолідована та до фондів соціального та пенсійного страхування). Навч. посібник. Київ: "Центр навч. літератури", 2004. 292 с.

12. Дерій В.А., Попіна С.Ю. Економічні показники витрат підприємства та собівартості продукції в обліку, статистиці й аналізі. *Облік і фінанси*. 2015. № 2. С. 15-21.

13. Дземішкевич І.О. Відповідність фінансової звітності підприємств потребам користувачів звітності. *Фінансовий простір*. 2015. № 1 (17). С. 113–119.

14. Дідоренко Т.В. Сутність витрат як об'єкта бухгалтерського обліку. *Молодий вчений*. 2015. № 1 (16). С. 78-81.

15. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій: затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

16. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах: затвердж. постановою Правління Національного банку України від 12 листопада 2003 року № 492 (зі змінами)

17. Класифікація витрат на виробництво. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2016/april/issue-32/article-17159.html>

18. Коба О.В., Миронова Ю.Ю. Витрати підприємства та їх класифікація для потреб управління й економічного аналізу. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 4. С. 99-103.

19. Ковова І.С., Семенова С.М. Обліково-аналітичне забезпечення контролю витрат малих підприємств в умовах євроінтеграції. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. № 11. С. 353-358.

20. Крисоватий А. І., Панасюк В. М., Мельничук І. В., Бурденюк Т. Г. Міжнародні стандарти обліку та звітності : підручник / за заг. ред. проф. А. І. Крисоватого та проф. В. М. Панасюк. Тернопіль: ЗУНУ. В-во «Економічна

думка». 2021. 580 с.

21. Курило Г.М. Щодо пошуку стратегії конвергентності в обліку та фінансової звітності: концептуальний підхід. *Вісник Донецького університету економіки та права*. 2013. № 1. С. 95–100.

22. Ларсон К.Д. Основні принципи бухгалтерського обліку / К.Д. Ларсон, Д.Д. Уайлд, Б. Чіаппетта. У 2-х т; пер. з англ.; за наук. ред. Г.В. Григораш, Т.В. Герасимової. Дніпропетровськ: Баланс Бізнес Букс, 2007. 1336 с.

23. Лучко М.Р., Бенько І.Д. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 359 с.

24. Маліков В.В., Ковальова Т.В. Аналіз форм фінансової звітності в контексті НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до звітності». *Вісник НТУ «ХПІ»*. Серія «Технічний прогрес і ефективність виробництва». Х.: НТУ «ХПІ», 2013. № 66 (1039). С. 169–174.

25. Меліхова Т.О., Троян О.В., Лауреанти Д.С. Удосконалення методики внутрішнього контролю витрат на виробництво для підвищення економічної безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 3. С. 34-41.

26. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 28 березня 2013 р. № 433 URL: <http://dtkr.com.ua/show/2cid010035>.

27. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) та Тлумачення (КТМФЗ, ПКТ), виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2012 року URL: <http://www.rada.gov.ua>.

28. МСФЗ: розширення можливостей для залучення фінансування та інвестицій у бізнес. URL: <https://business.dii.gov.ua/cases/finansi/miznarodni-standartifinansovoi-zvitnosti-rozsirennamozlivostej-dla-zalucenna-finansuvanna-ta-investicij-u-biznes>

29. Наказ Міністерства Фінансів України "Про затвердження перекладу Таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами фінансової звітності" від 13.11.2020 № 709. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7%20709_.pdf

30. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затверджене Наказом МФУ від 7 лютого 2013 р. № 73. URL: <http://zakon2.rada.gov>.

31. Пархоменко В. М., Малюга Н. М. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами: навч. посіб. Київ: 2019. 120 с.

32. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затвердж. Наказом Міністерства фінансів України 30.11.99 №291. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99>.

33. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/paran256#n256>

34. Подмешальська Ю. В., Понякіна К. Ю. Облік та аудит виробничих витрат на підприємстві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 64–70. DOI: [10.32702/2306-6814.2020.23.64](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.23.64)

35. Подмешальська Ю.В., Косяк А.В. Удосконалення методики аудиту собівартості реалізованої продукції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 5. С. 51-57. DOI: [10.32702/2306-6814.2019.5.51](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.5.51)

36. Подмешальська Ю.В., Феофанов Л.К., Абрамова І.С. Актуальні аспекти розподілу загальновиробничих витрат у системі обліку. *Агросвіт*. 2018. № 24. С. 54-59. DOI: [10.32702/2306-6792.2018.24.54](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2018.24.54)

37. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затвердж. Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. №318 із змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0027>

38. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6-34: затвердж.

наказами Міністерства фінансів України. URL:
<http://www.minfin.gov.ua/control/uk/>

39. [Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку](#), затвердж. наказом Міністерства фінансів України від 24.05.95 р. № 88.

40. Положення «Про інвентаризацію активів та зобов'язань», затвердж. Наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>.

41. Посібник з використання Таксономії МСФЗ для подання фінансової звітності в СФЗ (посібник для користувачів в Україні). URL: <https://frs.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/Posibnyk-z-taksonomiyi-Final.pdf>.

42. Приймак С.В., Костишина М.Т., Долбнєва Д.В. Фінансова звітність підприємств: навчально-методичний посібник. Львів-ЛігаПрес. 2016. 268 с.

43. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

44. Про взаєморозуміння щодо розробки і впровадження Системи фінансової звітності: Меморандум від 18 грудня 2017 року № 102/15. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?Id=60836682>.

45. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві: Закон України від 16.01.2020 р. № 465 – IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465-20#Text>.

46. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text>

47. Родіна О.В. Історичний розвиток категорії «витрати». *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 17. С. 420- 424.

48. Свиноус І., Гаврик О., Іванова Л. Економічний зміст витрат виробництва в системі управління сільськогосподарськими підприємствами. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 17. С. 17–21

49. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік: Навчальний посібник. 3-тє вид., переробл. і доповн. К.: Знання, 2016. 663 с. URL: <http://westudents.com.ua/glavy/8500-peredmova.html>

50. Ткаченко Н.М. Відмінності національних стандартів бухгалтерського обліку від міжнародних. *Наукові праці НУХТ*. 2007. № 23.

51. Ткаченко Н.М., Гуріна Н. В. Історичний генезис понять «витрати» і «затрати»: обліково-економічний аспект. *Ефективна економіка*. 2015. №9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4278>

52. Труш Ю.Т., Король Г.О., Потрус Н.П. Організація обліку. Частина 1. Основи організації обліку: навч. посіб. Дніпропетровськ: НМетАУ, 2017. 69 с.

53. Фабіянська В.Ю. Сутність організації бухгалтерського обліку. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. 2014. Вип. 19. Ч. 2. С. 214-222. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19\(2\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19(2)_28)

54. Чернишова Л.І., Дженкова А.С. Особливості формування системи управління витратами вітчизняних підприємств. *Інноваційна економіка*. 2016. № 3 (52). С. 61–68.

55. Чобіток В.І., Пятилокотова К.С. Управління оборотними активами підприємства: теоретичний аспект. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vetp/2013_41/13cvieic.pdf

56. Чухно І.С., Рилєєв С.В. Удосконалення системи обліку, контролю і аналізу ефективного використання оборотних активів підприємства. URL: <http://intkonf.org/udoskonalennya-obliku-kontrolyu-i-analizu-oborotnih-aktiviv-pidpriemstva>.

57. Юнацький М. О. Особливості облікової політики в розрізі Звіту про рух грошових коштів. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит : проблеми теорії, методології, організації*. С. 106-112.

58. Якимович В.В. Облік витрат основної діяльності: методика та організація. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: збірник наукових праць студентів Тернопільського національного економічного університету*. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. С. 52-53

59. Яровенко Т. С. Шляхи та методи оптимізації витрат підприємства у ринкових умовах. *Вісник Дніпропетровського університету. Сер.: Економіка*. 2013. Т. 21, вип. 7(2). С. 181-188. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumov_2013_21_7\(2\)_29](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumov_2013_21_7(2)_29).

60. Яцко М.В. Удосконалення системи розкриття інформації шляхом формування внутрішніх регламентів підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2017. Вип 2 (46). С. 383-387. URL: http://www.visnykekon.uzhnu.edu.ua/images/pubs/46/1/46_67.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

- 1.1. Товариство з обмеженою відповідальністю фірма «МУСТАНГ ЛТД» (надалі іменується «Товариство») засноване та діє на підставі цього Статуту, Цивільного та Господарського кодексів України, Законів України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», «Про товариства з обмеженою відповідальністю та додатковою відповідальністю» та іншого чинного в Україні законодавства.
- 1.2. Товариство є юридичною особою. Товариство набуває права юридичної особи з дня його державної реєстрації. Товариство має самостійний баланс, рахунки в банках, може мати печатку із своїм найменуванням, ідентифікаційним кодом, штампи, бланки, фірмовий знак, а також знак для товарів і послуг, іншу атрибутику юридичної особи, може від свого імені укладати договори та інші правочини, набувати майнові та пов'язані з ними немайнові права, нести обов'язки, бути позивачем та відповідачем в суді, господарському суді, третейському суді.
- 1.3. Товариство у своїй діяльності керується чинним законодавством України, цим Статутом, а також внутрішніми правилами, регламентами та іншими локальними актами Товариства.
- 1.4. Товариство може відкривати філії, представництва та інші відокремлені підрозділи, затверджувати відповідні положення про них та статутні документи, брати участь у створенні інших товариств та об'єднань.
- 1.5. Товариство створено без обмеження строку діяльності.

2. НАЙМЕНУВАННЯ ТОВАРИСТВА

- 2.1. Повне найменування Товариства:
 - 2.1.1. Українською мовою: **ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ** фірма «МУСТАНГ ЛТД».
- 2.2. Скорочене найменування Товариства:
 - 2.2.1. Українською мовою: **ТОВ** фірма «МУСТАНГ ЛТД».
- 2.3. Місцезнаходження Товариства: 32302, Україна, Хмельницька область, місто Кам'янець-Подільський, вул. Заводська, буд.2-А

3. МЕТА ТА ПРЕДМЕТ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВА

- 3.1. Метою діяльності Товариства є отримання прибутку за рахунок власної підприємницької діяльності із задоволення суспільних потреб в галузі надання різноманітних послуг.
- 3.2. Товариство має право займатися будь-якими видами господарської діяльності, які не заборонені чинним законодавством України та не суперечать цілям Товариства.
- 3.3. У всіх випадках, коли законодавством передбачена необхідність отримання дозволів або ліцензій для зайняття тим чи іншим видом діяльності, Товариство починає таку діяльність тільки після отримання необхідних дозволів або ліцензій.

Основним предметом діяльності Товариства є (відповідно до КВЕД):

08.11	Добування декоративного та будівельного каменю, вапняку, гіпсу, крейди та глинистого сланцю
08.12	Добування піску, гравію, глини і каоліну
23.70	Різання, оброблення та оздоблення декоративного та будівельного каменю

- встановленому законодавством України порядку.
- 5.4.11. Надавати безпроцентні позики працівникам та Учаснику (Учасникам) в порядку, передбаченому законодавством.
- 5.4.12. Набувати права (повністю або частково) на підприємства, будівлі або кошти будь-якої фізичної або юридичної особи.
- 5.4.13. Відкривати рахунки в українських та іноземних банках у відповідності з чинним законодавством України, самостійно обирати банки для здійснення кредитно-розрахункових операцій.
- 5.4.14. Товариство може також набувати та здійснювати й інші права, що не заборонені чинним законодавством України.

6. СТАТУТНИЙ КАПІТАЛ ТОВАРИСТВА

- 6.1. Статутний капітал Товариства складається із вкладів його Учасників. Розмір частки Учасника Товариства у відсотках відповідає співвідношенню номінальної вартості його частки та статутного капіталу Товариства. Зміна співвідношення часток Учасників можлива лише за згодою всіх Учасників Товариства, окрім випадків відчуження Учасником своєї частки.
- 6.2. **Розмір статутного капіталу Товариства становить 1 000,00 (одна тисяча) гривень 00 копійок.**
- 6.3. Частки у статутному капіталі Товариства розподіляються наступним чином:

Учасник	Розмір та опис вкладу Учасника	Розмір частки учасників в Статутному капіталі
Демчик Римма Вікторівна	500,00 гривень	50%
Чистякова Наталія Леонтіївна	500,00 гривень	50%
Всього:	1 000,00 гривень	100 (сто) %

- 6.4. Вклад у негрошовій формі повинен мати грошову оцінку, що затверджується одностайним рішенням Загальних зборів Учасників, у яких взяли участь всі Учасники Товариства.
- 6.5. Кожен учасник Товариства повинен повністю внести свій вклад протягом шести місяців з дати державної реєстрації Товариства.
- 6.6. Якщо учасник прострочив внесення вкладу чи його частини, виконавчий орган товариства надсилає йому письмове попередження про прострочення. Попередження має містити інформацію про невнесений своєчасно вклад чи його частину та додатковий строк, наданий для погашення заборгованості. Додатковий строк, наданий для погашення заборгованості, встановлюється виконавчим органом товариства, але не може перевищувати 30 днів.
- 6.7. Якщо учасник товариства не вніс вклад для погашення заборгованості протягом наданого додаткового строку, виконавчий орган товариства скликає загальні

збори учасників, які можуть прийняти одне з таких рішень:

- а) про виключення учасника товариства, який має заборгованість із внесення вкладу;
 - б) про зменшення статутного капіталу товариства на розмір неоплаченої частини частки учасника товариства;
 - в) про перерозподіл неоплаченої частки (частини частки) між іншими учасниками товариства без зміни розміру статутного капіталу товариства та сплату такої заборгованості відповідними учасниками;
 - г) про ліквідацію товариства.
- 6.8. У випадку зменшення статутного капіталу Товариства його виконавчий орган протягом 10 днів після прийняття такого рішення має письмово повідомити кожного кредитора, вимоги якого до Товариства не забезпечені заставою, гарантією чи порукою, про таке рішення.
- 6.9. У разі зменшення номінальної вартості часток усіх учасників товариства співвідношення номінальної вартості їхніх часток повинно зберігатися незмінним.
- 6.10. Збільшення статутного капіталу Товариства допускається після внесення Учасником вкладів у повному обсязі.
- 6.11. Учасники товариства можуть збільшити статутний капітал товариства без додаткових вкладів за рахунок нерозподіленого прибутку товариства. У разі збільшення статутного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку товариства без залучення додаткових вкладів склад учасників товариства та співвідношення розмірів їхніх часток у статутному капіталі не змінюються.
- 6.12. Порядок збільшення статутного капіталу за рахунок додаткових вкладів встановлюється у чинному законодавстві України.

7. ФОНДИ ТОВАРИСТВА

- 7.1. В Товаристві можуть створювати резервний та інші фонди. Порядок створення, використання, поповнення та ліквідації фондів, регулюється спеціальними положеннями про них, що затверджуються рішенням Учасників.
- 7.2. Збитки від господарської діяльності Товариства покриваються за рахунок коштів резервного фонду, а в разі їх недостатності - у порядку, визначеному Загальними Зборами.

8. ВСТУП ДО ТОВАРИСТВА НОВИХ УЧАСНИКІВ. ВИХІД УЧАСНИКА З ТОВАРИСТВА. ВІДЧУЖЕННЯ ЧАСТКИ УЧАСНИКОМ

- 8.1. **Вступ до Товариства нового Учасника.**
- 8.1.1. Вступ нового Учасника до Товариства здійснюється у випадках:
- 8.1.1.1. відчуження на його користь частки (частини частки) Учасником Товариства;
 - 8.1.1.2. переходу частки Учасника Товариства до його спадкоємця чи правонаступника;
 - 8.1.1.3. відчуження частки (частини частки) Учасника, придбані Товариством без зменшення статутного капіталу Товариства на користь третіх осіб;
 - 8.1.1.4. прийняття рішення про збільшення статутного капіталу Товариства за рахунок додаткових вкладів третіх осіб;
 - 8.1.1.5. в інших випадках, передбачених чинним законодавством.
- 8.1.2. Вступ нового Учасника до Товариства здійснюється на підставі заяви про вступ до Товариства у порядку передбаченому чинним законодавством України. У випадках вступу нового Учасника на підставі пп.8.1.1.1, 8.1.1.2 згода інших Учасників на вступ до Товариства нового Учасника не вимагається.
- 8.2. **Вихід учасника з Товариства.**
- 8.2.1. Учасник Товариства, частка якого у статутному капіталі Товариства становить менше 50 відсотків, може вийти з Товариства у будь-який час без згоди інших

ТзОВ "Мустанг ЛТД"

**Оборотно-сальдова відомість
за 2020 р.**

Код	Рахунок Назва	Сальдо на початок періоду		Обороти за період		Сальдо на кінець періоду	
		Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
20	Виробничі запаси			20,617.40	20,617.40		
205	Будівельні матеріали						
207	Запасні частини			20,617.40	20,617.40		
23	Виробництво			300,698.59	300,698.59		
26	Готова продукція			258,263.49	206,382.13	51,881.36	
30	Готівка	222.59		168,613.30	168,789.45	46.44	
301	Готівка в національній валюті	222.59		168,613.30	168,789.45	46.44	
31	Рахунки в банках	2,695.21		354,867.60	233,032.88	124,529.93	
311	Поточні рахунки в національній валюті	2,695.21		350,705.70	228,870.98	124,529.93	
313	Інші рахунки в банку в національній валюті			4,161.90	4,161.90		
36	Розрахунки з покупцями та замовниками	110,950.00		348,125.00	378,600.00	80,475.00	
361	Розрахунки з вітчизняними покупцями	110,950.00		348,125.00	378,600.00	80,475.00	
37	Розрахунки з різними дебіторами		8,097.73		6,025.40		14,123.13
372	Розрахунки з підзвітними особами		12,259.63		1,863.50		14,123.13
3721	Розрахунки з підзвітними особами в національній валюті		12,259.63		1,863.50		14,123.13
378	Розрахунки з державними цільовими фондами	4,161.90			4,161.90		
39	Витрати майбутніх періодів	67,990.86			8,867.25	59,123.61	
44	Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)		235,032.85		13,304.70		248,337.55
441	Прибуток нерозподілений		235,032.85		13,304.70		248,337.55
63	Розрахунки з постачальниками та підрядниками			123,635.36	123,635.36		
631	Розрахунки з вітчизняними постачальниками			123,635.36	123,635.36		
64	Розрахунки за податками й платежами		13,173.32	143,710.00	137,219.12		6,682.44
641	Розрахунки за податками		13,181.43	140,786.00	134,207.00		6,602.43
6411	Прибутковий податок		896.13	34,091.00	35,149.42		1,954.55
6416	Податок на прибуток			6,200.00		6,200.00	
6418	Розрахунки по інших податках		12,285.30	100,495.00	99,057.58		10,847.88
642	Розрахунки за обов'язковими платежами	8.11		2,924.00	3,012.12		80.01
6424	Ресурсні платежі	83.00			83.00		
6426	Розрахунки по інших обов'язкових платежах		74.89	2,924.00	2,929.12		80.01
65	Розрахунки за страхуванням		467.83	38,168.00	39,562.88		1,862.71
651	За розрахунками із загальнооб. держ. соц. страхування		467.83	38,168.00	39,562.88		1,862.71
66	Розрахунки за виплатами працівникам		7,375.33	193,867.99	195,274.47		8,781.81
661	Розрахунки за заробітною платою		4,025.00	190,517.66	195,274.47		8,781.81
663	Розрахунки за іншими виплатами		3,350.33	3,350.33			
68	Розрахунки за різними операціями	232,288.40		10,921.50	129,478.60	113,731.30	
685	Розрахунки з іншими кредиторами	232,288.40		10,921.50	129,478.60	113,731.30	

6851	Розрахунки з іншими кредиторами	232,288.40		10,921.50	129,478.60	113,731.30	
70	Доходи від реалізації			348,125.00	348,125.00		
701	Дохід від реалізації готової продукції			348,125.00	348,125.00		
79	Фінансові результати	150,000.00		356,594.01	356,594.01		
791	Результат операційної діяльності		150,000.00	356,594.01	356,594.01		150,000.00
90	Собівартість реалізації			206,382.13	206,382.13		150,000.00
901	Собівартість реалізованої готової продукції			206,382.13	206,382.13		
91	Загальновиробничі витрати			11,237.26	11,237.26		
92	Адміністративні витрати			76,575.12	76,575.12		
94	Інші витрати операційної діяльності			17,896.96	17,896.96		
949	Інші витрати операційної діяльності			17,896.96	17,896.96		
		414,147.06	414,147.06	2,978,298.71	2,978,298.71	429,787.64	429,787.64

Головний бухгалтер Коваль М. Д.

(підпис)

2. Звіт про фінансові результати

за Рік 2018

Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007

За аналогічний період

попереднього року

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	739,6	392,7
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	7,0	78,3
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	746,6	471,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(408,3)	(209,2)
Інші операційні витрати	2180	(286,0)	(208,2)
Інші витрати	2270	-	-
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(694,3)	(417,4)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	52,3	53,6
Податок на прибуток	2300	-	-
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	52,3	53,6

Керівник

(підпис)

Демчик Анатолій Володимирович

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2019 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	Код за ДКУД	1801007
1	2	3	4	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	583,3		739,6
Інші операційні доходи	2120	-		-
Інші доходи	2240	-		7,0
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	583,3		746,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(358,8)		(408,3)
Інші операційні витрати	2180	(190,1)		(286,0)
Інші витрати	2270	(-)		(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(548,9)		(694,3)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	34,4		52,3
Додаток на прибуток	2300	(-)		(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	34,4		52,3

Демчик Анатолій Володимирович

(ініціали, прізвище)

(підпис)

Головний бухгалтер

(ініціали, прізвище)

(підпис)

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2020 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	Код за ДКУД	1801007
	2	3		4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	348,1		583,3
Інші операційні доходи	2120	-		-
Інші доходи	2240	-		-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	348,1		583,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(202,8)		(358,8)
Інші операційні витрати	2180	(97,9)		(190,1)
Інші витрати	2270	(34,1)		(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(334,8)		(548,9)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	13,3		34,4
Податок на прибуток	2300	(-)		(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	13,3		34,4

Керівник

Демчик Анастасій Володимирович

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)